บทที่ 5

การใช้สื่อของเจ้าของโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า (ปตท.)

จากการวิเคราะห์บทที่ 4 ทำให้เห็นว่าวาทกรรม (Discourse) ของเจ้าของโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า กลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มผู้คัดค้านที่หยิบยกขึ้นมานั้นล้วนแล้วแต่มีเบื้องหลังของแนวความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงเปรียบได้กับขั้วบวกกับขั้วลบ ซึ่งข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่สามารถทำให้แต่ละฝ่ายยอมรับเหตุผลของอีกฝ่ายหนึ่งได้ เวทีการประนีประนอมเพื่อหาจุดลงตัวของทุกๆฝ่ายที่เกิดขึ้นหลายครั้งจึงไม่ประสบผลสำเร็จแม้กระทั่งในเวทีระดับชาติซึ่งเป็นเวทีสุดท้ายในการรับฟังปัญหาของแต่ละฝ่ายคือ คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาชุดนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะไปยังรัฐบาลนายชวน หลีกภัย และในที่สุดนายชวนได้ตัดสินให้ดำเนินการก่อสร้างต่อด้วยเบื้องหลังของแนวความคิดและความเชื่อชุดเดียวกับ ปตท. ประกอบกับเงื่อนไขของระยะเวลาและการก่อสร้างที่ดำเนินไปจนเกือบจะเสร็จสิ้นแล้ว ทำให้การก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าได้ดำเนินการต่อจนแล้วเสร็จในปลายเดือนกรกฎาคม 2541 ท่ามกลางกระแสการคัดค้านที่ยังดำเนินต่อไปเช่นกันแต่ดำเนินไปด้วยเสียงที่แผ่วเบาลงเพราะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ว่าจะยอมรับคำตัดสินของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา อย่างไรก็ตามฝ่ายผู้คัดค้านยังคงตรวจสอบการทำงานของ ปตท.ต่อไป เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าวาทกรรมชุดที่ว่าด้วย "การพัฒนา" ของ ปตท.นั้นเป็นการเดินทาง "ผิด"

2 ปีของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้คัดค้าน และปตท. รวมทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนที่เข้ามาในภายหลัง แต่ละฝ่ายพยายามที่จะเผยแพร่วาทกรรมของกลุ่มตนเองออกไปเพื่อถ่ายทอดสิ่งที่คิดและเชื่อไปยังสาธารณชนเพื่อให้เห็นคล้อยตามเพื่อสร้างความเป็นประชาสังคม (civil society) ด้วยการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ผ่าน "สื่อมวลชน" ซึ่งนับเป็นเวทีการต่อสู้ในระดับอุดมการณ์เพื่อให้วาทกรรมชุดของกลุ่มตนเองได้ครองความเป็นใหญ่ในสังคม และเชื่อว่าหากวาทกรรมของตนเองได้ครอบงำมีอิทธิพลเหนือประชาสังคมได้อย่างเด็ดขาดย่อมจะได้รับความยินยอม (consent) ในเรื่องต่างๆ อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องใช้กลไกในด้านการปราบปรามซึ่งกลไกดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับกันในสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน การต่อสู้ในกลไกด้านการครอบงำทาง

ความคิดไม่ว่าจะผ่าน โรงเรียน ศาสนา สื่อมวลชน ครอบครัว หรือชุมชน ถือเป็นกลไกที่สามารถทำให้คนในสังคมยินยอมพร้อมใจยอมรับโดยไร้ข้อกังขา

5.1 ความเป็นมาของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ในช่วงที่ทั่วโลกกำลังเกิดภาวะขาดแคลนน้ำมันหรือในช่วงวิกฤตการณ์น้ำมันโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลขณะนั้นได้ออกพระราชบัญญัติก่อตั้ง "**การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย**" หรือ ปตท. ขึ้นมาเพื่อให้เป็น "**บริษัทน้ำมันแห่งชาติ**" ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2521 ให้เป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม โดยให้โอนกิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน พนักงาน และลูกจ้างขององค์การก๊าซธรรมชาติแห่งประเทศไทย องค์การเชื้อเพลิง และโรงกลั่นน้ำมันบางจากเข้ากับ ปตท. ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้ ปตท. ดำเนินการประกอบและส่งเสริมธุรกิจปิโตรเลียม รวมถึงการดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับหรือต่อเนื่องกับปิโตรเลียมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของ ปตท. เป็นไปอย่างมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้มอบสิทธิพิเศษและภาระผูกพันบางประการให้แก่ ปตท. นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการ อย่างไรก็ตามปัจจุบันสิทธิพิเศษและภาระผูกพันต่าง ๆ ที่รัฐบาลมอบให้ ปตท. ต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ทว่า ปตท.ยังคงมีภารกิจภายใต้กรอบของ "บริษัทน้ำมันแห่งชาติ" ที่มุ่งเน้นการผสมผสานนโยบายรัฐและบทบาทเชิงพาณิชย์อย่างเข้มแข็ง และในปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ปตท.ได้ตั้งกรอบวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้ว่าเป็น "องค์กรด้านพลังงานของชาติที่มีมาตรฐานระดับสากล ซึ่งประกอบธุรกิจปิโตรเลียมและธุรกิจต่อเนื่องอย่างครบวงจร รวมทั้งธุรกิจเสริมรายได้อื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้การผสมผสานวัตถุประสงค์เชิงพาณิชย์และนโยบายรัฐ โดยมุ่งการสร้างมูลค่ารวมสูงสุด" (ข้อมูล : www.ptt.or.th)

5.2 การวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติในประเทศไทย

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ได้เริ่มวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ตั้งแต่ปี 2522 จากแหล่งผลิตก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยระยะทาง 425 กิโลเมตร มาขึ้นบกที่ตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง และวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติเลียบถนนสายหลักไปยังโรงงานต่างๆ เช่น โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมบางปะกง โรงจักรพระนครใต้ เป็นต้น รวมความยาวท่อบนบกเป็นระยะทางประมาณ 340 กิโลเมตร

ต่อมาในปี 2537 ปตท.ได้ก่อสร้างท่อส่งก๊าซในอ่าวไทยและท่อส่งก๊าซบนบกเส้นที่สอง หรือที่เรียกว่า "ท่อคู่ขนาน" ขึ้นมาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการส่งก๊าซจากเดิม 500 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันเป็น 1,200 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ซึ่งสามารถใช้งานสมบูรณ์ทั้งระบบเมื่อปี 2539

รูปภาพที่ 5.1 แผนที่แสดงระบบท่อก๊าซธรรมชาติ ปตท.ทั่วประเทศไทย

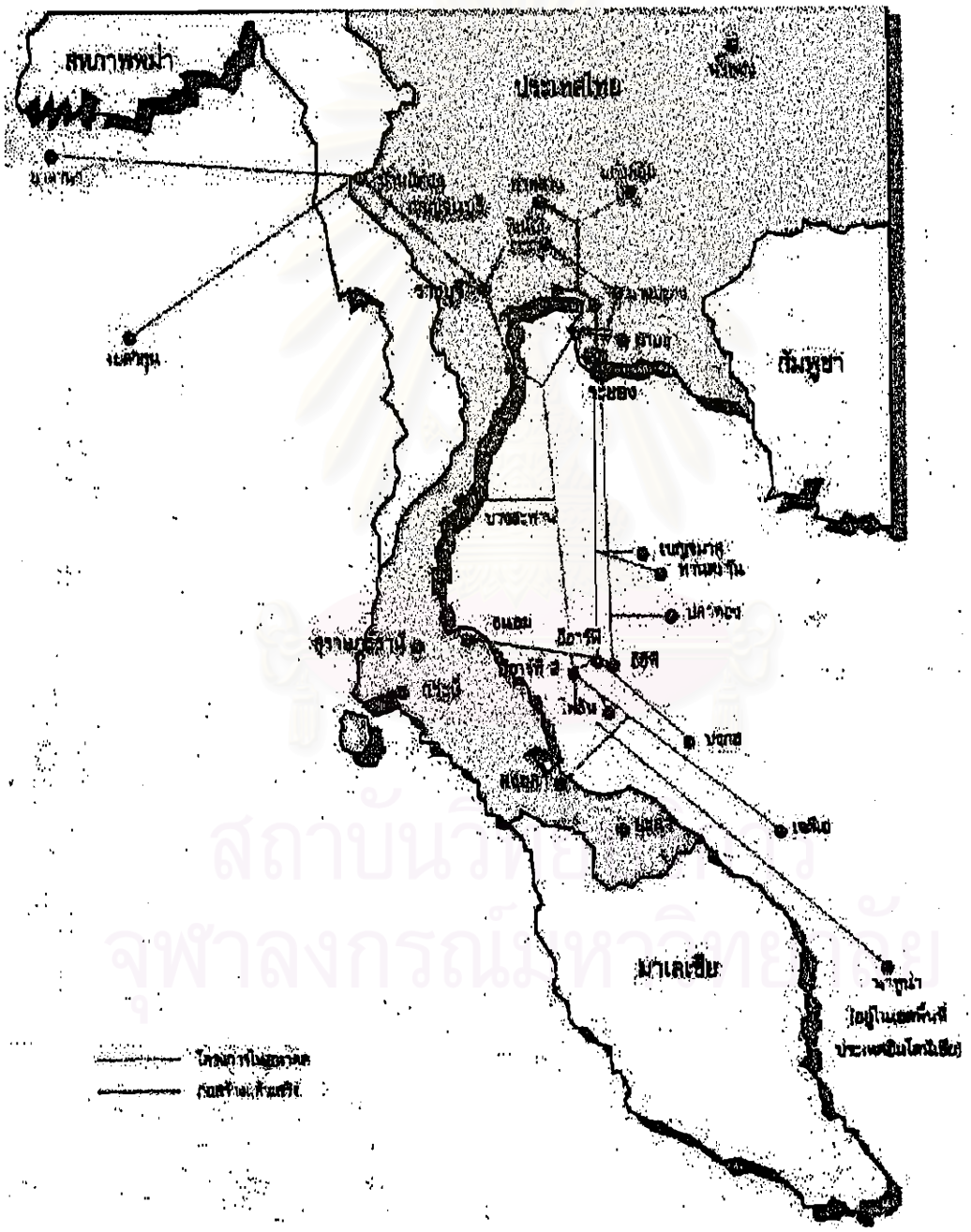

5.3 การดำเนินการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ได้รับมติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2536 สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ให้เร่งรัดการจัดหาก๊าซธรรมชาติโดยเจรจารับซื้อก๊าซจากแหล่งยาดานาและเยตากุนของสหภาพพม่า เพื่อให้ทันกับแผนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)ที่จังหวัดราชบุรี มีขนาดกำลังการผลิต 4,600 เมกะวัตต์ คาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณกลางปี 2541 ซึ่งสามารถจ่ายกระแสไฟฟ้าได้ทั่วประเทศ และตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2537 ให้ ปตท. เร่งจัดหาก๊าซให้ผู้ผลิตไฟฟ้าอื่นที่จะเกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียงภายใต้เงื่อนไขเดียวกับ กฟผ. เพื่อให้มีแหล่งพลังงานจากก๊าซธรรมชาติเพียงพอต่อการใช้งานซึ่งคาดว่าจะสูงถึง 3,000 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันในปี 2543 (เอกสารรายละเอียดโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-สหภาพพม่า: 9)

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2538 รัฐบาลไทยได้จัดให้มีการลงนามในสัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยกับกลุ่มผู้ขาย ได้แก่ Total Myanmar Exploration and Production Ltd. Unocal Myanmar Offshore Co.,Ltd Myanmar Oil and Gas Enterprise (MOGE) และ PTTEP International Ltd. (ปตท. สผ.)

สำหรับการก่อสร้างโครงการท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่านั้น ปตท.มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงทางด้านพลังงานของประเทศ
2. จัดหาก๊าซธรรมชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ สหภาพพม่า เพื่อนำมาใช้เป็นพลังงานในการผลิตกระแสไฟฟ้า ให้กับกฟผ. บริษัทเอกชนอื่น ๆ และโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี ที่แนวท่อส่งก๊าซธรรมชาติผ่าน
3. เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศ
4. เพื่อประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและสหภาพพม่า
5. เพื่อเตรียมการสำหรับการเชื่อมโยงระบบท่อส่งก๊าซธรรมชาติทางภาคตะวันออกและภาคตะวันตกของประเทศ

(เอกสารรายละเอียดโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-สหภาพพม่า: 9)

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของ ปตท. ในการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า มายังโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วมที่จังหวัดราชบุรี ต้องผ่านป่าสมบูรณ์ลุ่มน้ำชั้น 1A ทำให้กลุ่มอนุรักษ์คัดค้านการก่อสร้างในเส้นทางดังกล่าว เพราะก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านสัตว์ป่าและป่าไม้ นอกจากนี้ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงด้วยเนื่องจากการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติในฝั่งประเทศพม่ามีการทำทารุณกรรมต่อแรงงานชนกลุ่มน้อย ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศไม่พอใจต่อการกระทำดังกล่าว ดังนั้นกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มนักสิทธิมนุษยชนจึงเริ่มต้นคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ของ ปตท. นับแต่ปลายปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา

รูปภาพที่ 5.2 เส้นทางการวางท่อก๊าซจากแหล่งยาดานาสหภาพพม่า
มายังโรงไฟฟ้าราชบุรี

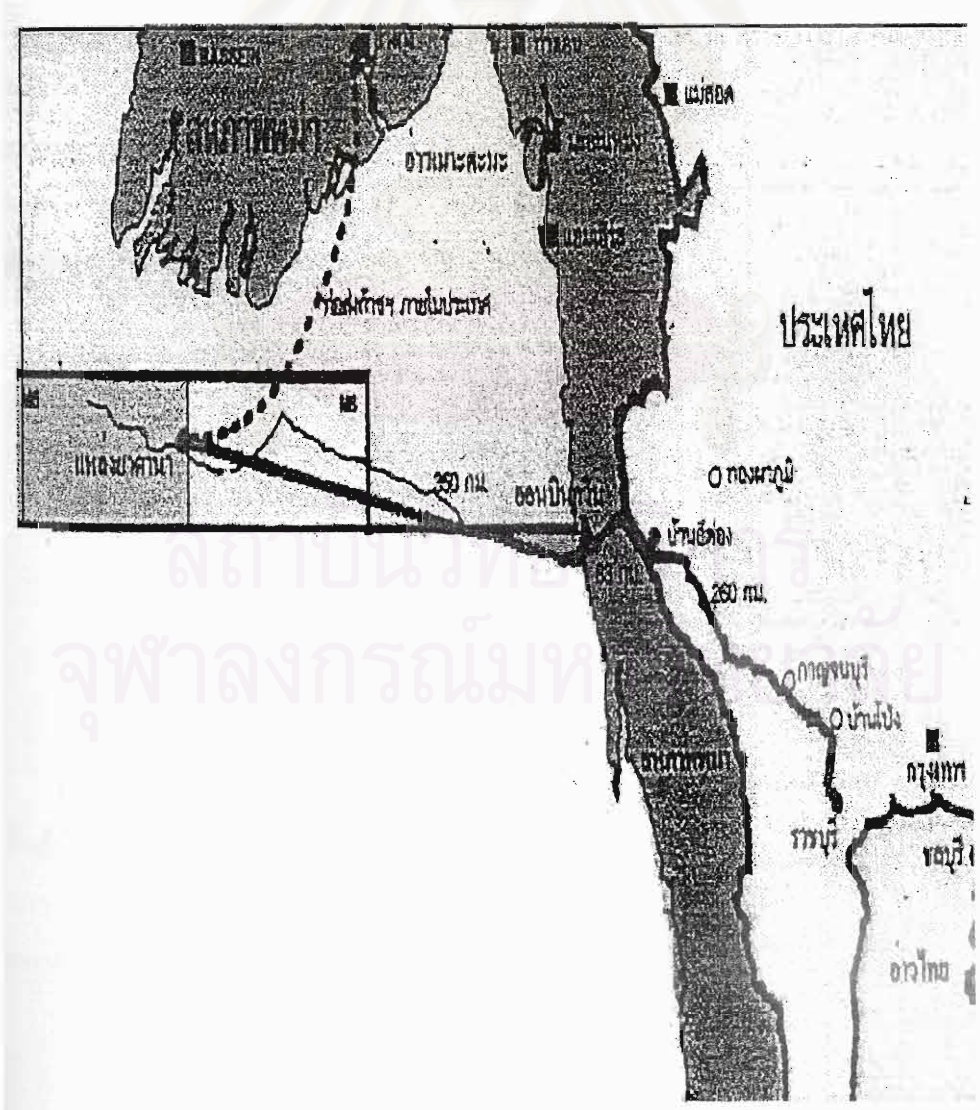

5.4 <u>การใช้สื่อของ ปตท.</u>

ในการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า มายังโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วมที่จังหวัดราชบุรี ได้ประสบปัญหาการเคลื่อนไหวคัดค้านการก่อสร้างจากกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มสิทธิมนุษยชนนับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2539 ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ ปตท. ได้ก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ในอ่าวไทยไม่เคยประสบปัญหาการคัดค้านการก่อสร้างแต่อย่างใด ทำให้ไม่ได้มีการเตรียมตัวที่จะรับมือกับปัญหาดังกล่าว

หน่วยประชาสัมพันธ์โครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ก่อตั้งขึ้นมาในเดือนกรกฎาคม 2539 ในช่วงที่โครงการนี้ได้เริ่มก่อสร้างไปแล้วโดยใช้ชื่อว่า **"คณะทำงานสร้างความสัมพันธ์โครงการท่อพม่า"**

ในระยะเริ่มต้นการทำงานประชาสัมพันธ์โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่ายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเนื่องจากขาดประสบการณ์ในงานด้านมวลชน นอกจากนี้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องทำความเข้าใจกับผู้บริหารโดยเสนอให้รับทราบว่ามีการคัดค้านโครงการนี้อย่างจริงจังและแตกต่างจากโครงการที่ผ่านๆมาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ฉายภาพเหตุการณ์การคัดค้านของกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ให้ผู้บริหารดู ทำให้ผู้บริหารเริ่มเห็นความสำคัญและเริ่มให้การสนับสนุนหน่วยประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น

> *".....เนื่องจากประสบการณ์การวางท่อก๊าซที่ผ่านมาไม่เคยมีปัญหาแล้วก็ด้วยความมั่นใจว่าก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงที่สะอาดก็คิดว่ายังไงก็ไม่มีใครน่าจะปฏิเสธ.....ตรงนี้อาจจะเป็นอันหนึ่งที่คล้ายๆ ผู้บริหารของ ปตท.ไม่ได้คิด หรือไม่ได้ตระหนัก ไม่ได้เตรียมการ"*
>
> *(สงเกียรติ ทานสัมฤทธิ์,สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2542)*

คณะทำงานสร้างความสัมพันธ์โครงการท่อพม่าได้รวบรวมบุคลากรจากฝ่ายประชาสัมพันธ์สำนักงานใหญ่และฝ่ายประชาสัมพันธ์ธุรกิจก๊าซ ปตท. เข้ามาเพื่อดูแลประสานงานโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยมีโครงสร้างการทำงานคือ

แผนภูมิที่ 5.1 โครงสร้างคณะทำงานสร้างความสัมพันธ์โครงการท่อพม่า

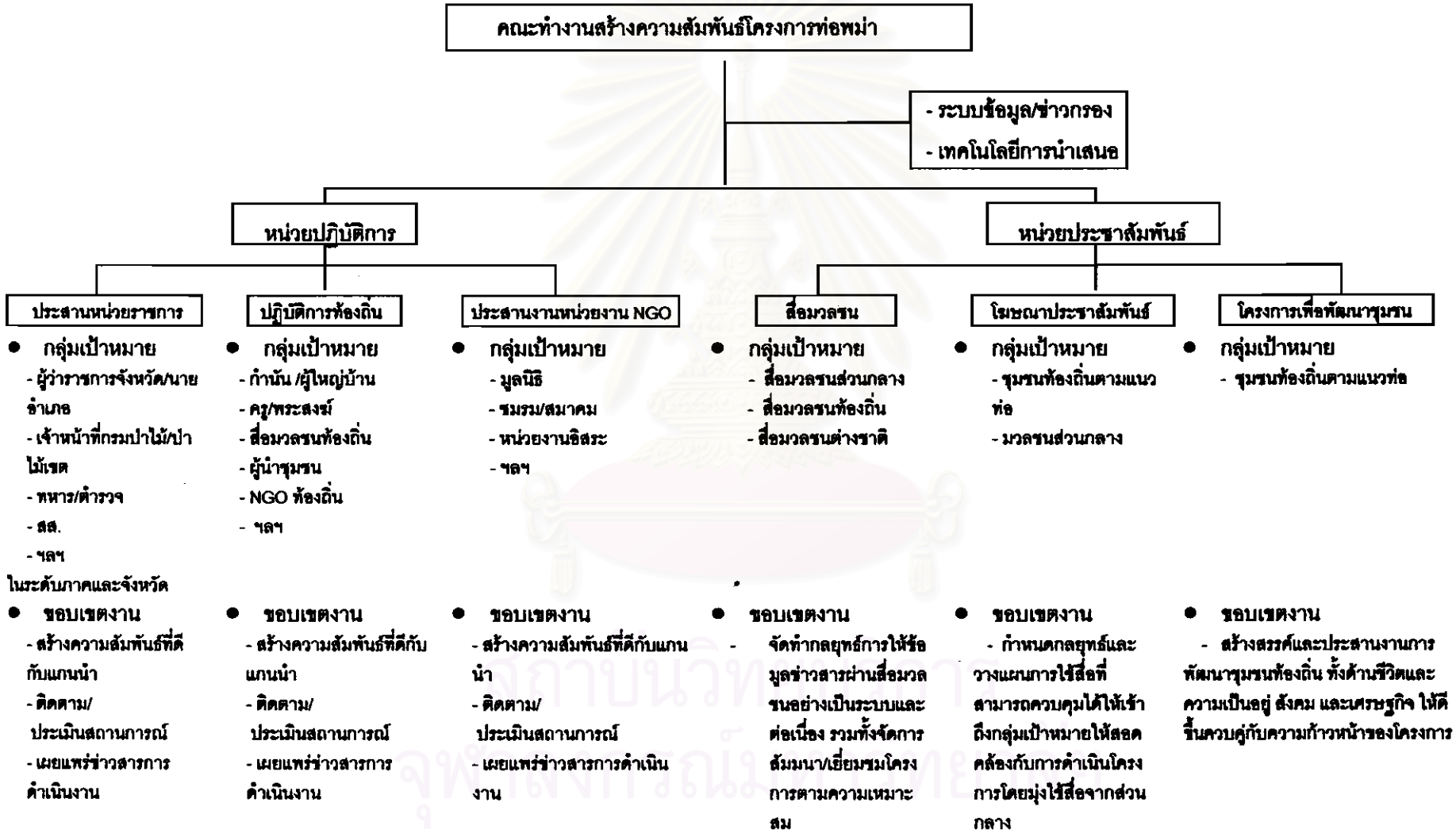

ต่อมา ปตท.ได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาคือ บริษัท Image Plus และบริษัท Progressive Vision โดยทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนการทำงานประชาสัมพันธ์ของ ปตท. ตามความเห็นชอบของกรรมการของ ปตท.ที่ให้บริษัทเอกชนเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการทำประชาสัมพันธ์ของโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า (สุนทร คุณชัยมัง, สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2542)

นอกจากนี้ยังมีบริษัทลีโอเบอร์เนทท์ ที่อาสาเข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษาในฐานะที่ ปตท.เป็นลูกค้า เนื่องจากบริษัทลีโอเบอร์เนทท์มีนโยบาย คือ "เป็นคู่คิดของลูกค้า" ดังนั้นเมื่อ ปตท.ประสบปัญหาในการทำโครงการวางท่อส่งก๊าซ บริษัทลีโอเบอร์เนทท์จึงเข้าไปช่วยให้คำแนะนำในการทำประชาสัมพันธ์โดยทั้ง 3 บริษัทมีการแบ่งงานกันทำดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5.2 การแบ่งหน้าที่การทำงานของบริษัทที่ปรึกษาฝ่ายประชาสัมพันธ์โครงการ

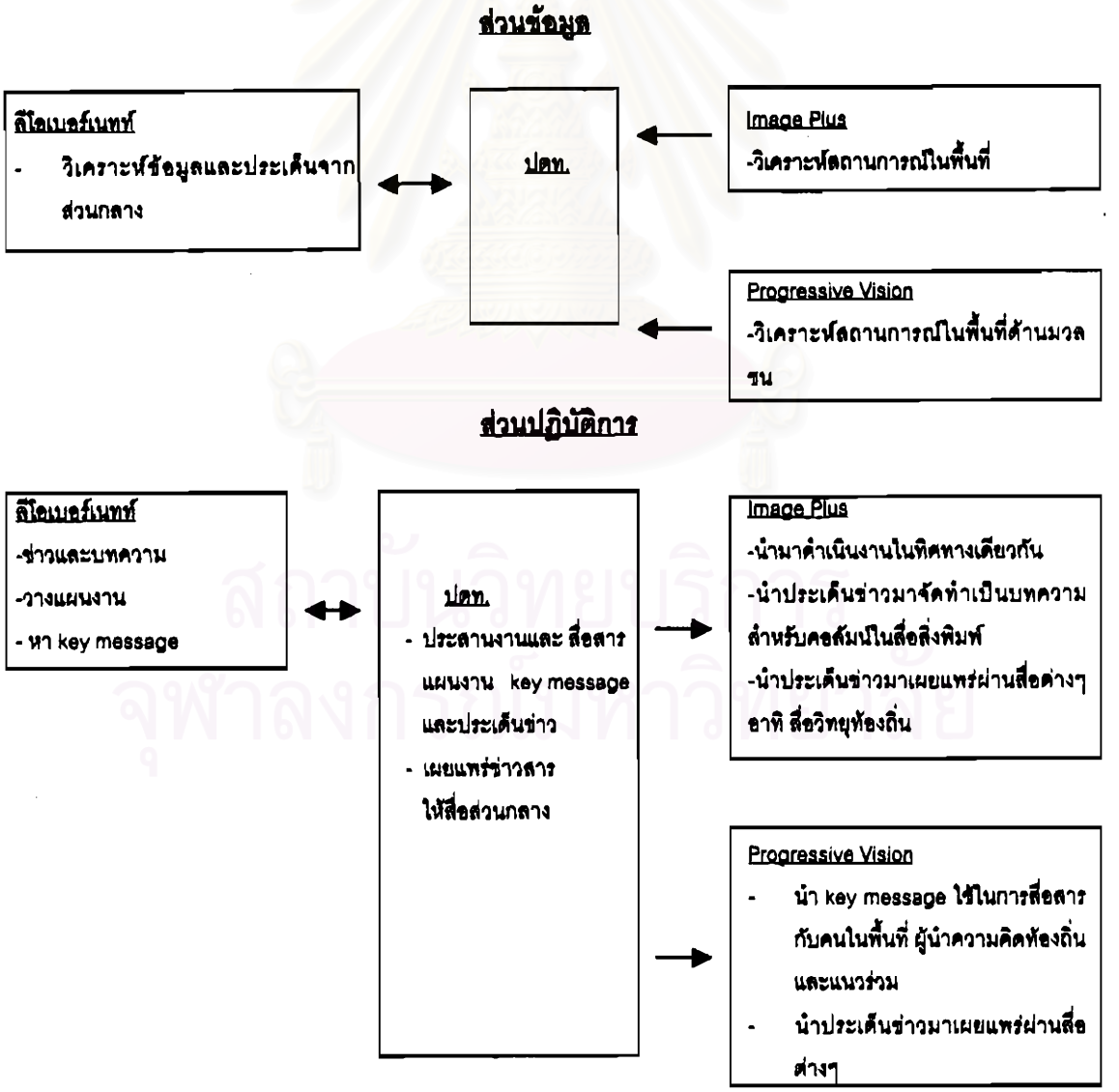

ส่วนวิเคราะห์และประเมินผล

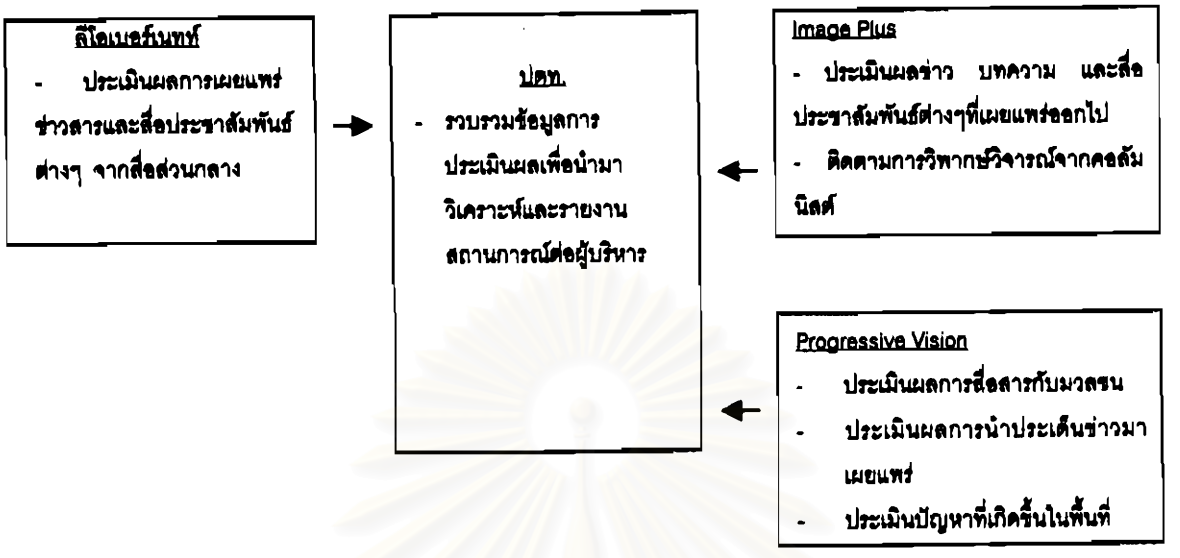

สรุปบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน

ปตท.

- เป็นศูนย์กลางการรวบรวมข้อมูลจากส่วนกลาง (ลีโอเบอร์เนทท์)และในพื้นที่ (Image Plus และ Progressive Vision)
- จัดส่งข้อมูลที่ได้รับจาก Image Plus และ Progressive Vision ให้ลีโอเบอร์เนทท์ทุกวันศุกร์
- เผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ให้สื่อมวลชนส่วนกลาง
- ประสานงานนำข้อสรุปประเด็นข่าวและเนื้อหาหลักในการสื่อสารประจำสัปดาห์ กระจายให้กับ Image Plus และ Progressive Vision เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- นำเสนอการวิเคราะห์สถานการณ์และแผนงาน ความคืบหน้าการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกเดือน

ลีโอเบอร์เนทท์

- ร่วมประชุมกับ ปตท.ทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดีเพื่อนำเสนอการวิเคราะห์ประเด็นและสถานการณ์โดยรวมพร้อมกับนำเสนอข่าวประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่และเนื้อหาหลักในการสื่อสาร
- รวบรวมการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ทำรายงานและจัดส่งให้ ปตท.เป็นประจำทุกเดือน

Image Plus

- นำข้อมูลและการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและประเมินผลการเผยแพร่ข่าวสารในพื้นที่จัดทำรายงานนำเสนอ ปตท.ทุกวันศุกร์
- ประเด็นข่าวและเนื้อหาหลักในการสื่อสารไปพัฒนาเป็นบทความและเผยแพร่ให้กับสื่อมวลชน
- รวบรวมการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ทำรายงานและจัดส่งให้ ปตท.เป็นประจำทุกเดือน

Progressive Vision

- นำข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและประเมินผลการเผยแพร่ข่าวสารในพื้นที่ด้านมวลชนจัดทำรายงานนำเสนอ ปตท.ทุกวันศุกร์
- นำประเด็นข่าวและเนื้อหาหลักในการสื่อสารไปเผยแพร่ให้กับผู้นำความคิด มวลชนในพื้นที่และแนวร่วมสนับสนุนปตท.
- รวบรวมการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ทำรายงานและจัดส่งให้ ปตท.เป็นประจำทุกเดือน

หลังจากที่ ปตท.ได้ว่าจ้างบริษัทเข้ามาเป็นที่ปรึกษาซึ่งเปรียบเสมือนแขนขา โดยแต่ละบริษัทจะมีความชำนาญแต่ละด้านแตกต่างกันไปและมีประสบการณ์ในการทำประชาสัมพันธ์ช่วงวิกฤต (Crisis Public Relation) มาแล้วแทบทั้งสิ้น อย่างลีโอเบอร์เนทท์ซึ่งเป็นบริษัทโฆษณาที่เชี่ยวชาญในด้านการผลิตสื่อและเคยผ่านประสบการณ์การทำโฆษณาในช่วงเกิดความขัดแย้งกรณีเขื่อนปากมูล โดยลีโอเบอร์เนทท์ได้รับการว่าจ้างจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเจ้าของโครงการให้ทำโฆษณาถึงข้อดีของบันไดปลาโจน และช่วยทำประชาสัมพันธ์ให้ด้วย

ส่วนบริษัท Image Plus มีประสบการณ์ในการทำงานด้านมวลชน มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการทำ Crisis PR ก่อนหน้าที่จะเข้ามาเป็นที่ปรึกษาให้กับ ปตท. Image Plus เคยใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์แก้ปัญหาเรื่องการละเมิดทรัพย์สินต่อชุมชน กรณีของดิโอลด์สยามพลาซ่าได้ย้ายผู้เช่าเดิมออกเพื่อจัดสิทธิในการเช่าใหม่ และเคยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของรถไฟฟ้า BTS กับนักเรียนโรงเรียนมาแตร์เดอีและผู้ประกอบการบริเวณสยามสแควร์ และได้ประยุกต์ประสบการณ์เดิมนำมาใช้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

ทางด้านบริษัท Progressive Vision เป็นบริษัทที่อยู่ในแวดวงสื่อมวลชน นอกจากนี้ผู้บริหารเคยเป็นอดีตนักศึกษาที่ทำงานเคลื่อนไหวเชิงสังคม ทำให้รู้ทิศทางการเคลื่อนไหวและสามารถหยิบยกประเด็นต่างๆ เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย ทำให้ ปตท.ทำงานประชาสัมพันธ์ได้สะดวกและคล่องตัวขึ้น

"เราไม่มีเวลาเลยนะครับบอกตรงๆ เรียกว่า ข่าวดีทุกวันๆๆ โงหัวไม่ขึ้นเลยนะ เพราะฉะนั้นเราไม่มีเวลา ถ้าคนจะว่าว่าทำไมต้องไปใช้เงินจ้าง (บริษัทที่ปรึกษา) จำเป็นจริงๆ เราไม่มีคนมากมาย"

(ส่งเกียรติ ทานสัมฤทธิ์, สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2542)

นอกจาก ปตท.ได้ตั้งคณะทำงานสร้างความสัมพันธ์โครงการท่อพม่าขึ้นมาในช่วงที่มีการก่อสร้างในระยะเริ่มต้นและว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อทำช่วยในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นแล้ว ยังได้จัดตั้งหน่วยงานประชาสัมพันธ์โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ขึ้นมาเป็นการเฉพาะกิจและจัดตั้งสำนักงานประชาสัมพันธ์ของโครงการขึ้นที่จังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยหน่วยก่อสร้าง หน่วยงานกรรมสิทธิ์ที่ดิน หน่วยงานพัฒนาชุมชน และหน่วยประชาสัมพันธ์ โดยฝ่ายประชาสัมพันธ์สำนักงานใหญ่ส่งพนักงานประชาสัมพันธ์มาปฏิบัติหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการยังในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดราชบุรี

การจัดตั้งสำนักงานเฉพาะกิจนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ ปตท. พบว่าจากการจัด Technical Hearing ขึ้นที่อำเภอทองผาภูมิ มีผู้คัดค้านมาร่วมอย่างมากมายและตั้งคำถามกับ ปตท.เกี่ยวกับการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ นอกจากนี้ราวเดือนเมษายนกลุ่มคัดค้านได้ติดป้ายทั่วจังหวัดกาญจนบุรี จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น ปตท. เห็นว่ากลุ่มผู้คัดค้านตั้งใจคัดค้านเรื่องนี้อย่างจริงจังและอาจจะความขัดแย้งเกิดขึ้นเป็นระยะเวลายาวนาน โดยประเมินจากศักยภาพทั้งทางด้านทุนทรัพย์และการติดต่อสื่อสารที่กลุ่มอนุรักษ์กาญจน์มีเครื่องมือต่างๆที่สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างสะดวกกับเครือข่ายนักอนุรักษ์ทั้งภายในและภายนอกจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบกับเหตุการณ์ครั้งที่ผ่านมาในกรณีที่กลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ได้ร่วมกับหลายๆ องค์กรคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ซึ่งสามารถยับยั้งและยุติการก่อสร้างได้เป็นผลสำเร็จ ดังนั้นเมื่อกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ได้เริ่มมีความเคลื่อนไหวแสดงการต่อต้านโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ปตท. จึงรีบจัดตั้งหน่วยงานประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจขึ้นมา โดยมีโครงสร้างการทำงานดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5.3 โครงสร้างการทำงานหน่วยประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจ จังหวัดกาญจนบุรี

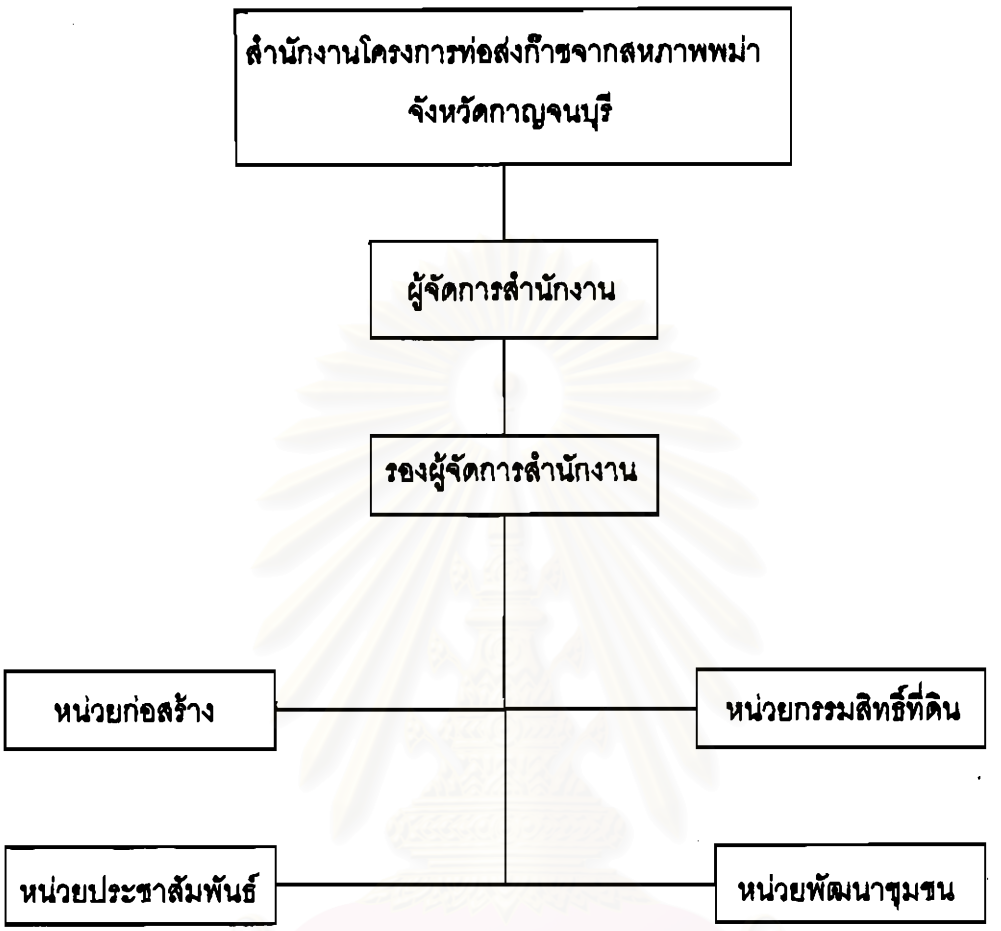

ในส่วนของหน่วยงานประชาสัมพันธ์ที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีมีหน้าที่ดังนี้

- สร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนและมวลชนในหมู่บ้านเป้าหมายด้วยการร่วมพบปะสังสรรค์และร่วมในกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น
- สร้างความสัมพันธ์กับผู้สื่อข่าวท้องถิ่นด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ
- สร้างความสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- รับผิดชอบร่วมกับหน่วยก่อสร้าง หน่วยกรรมสิทธิ์ที่ดินและหน่วยพัฒนาชุมชนเพื่องานด้านข้อมูลข่าวสารและจัดพาสื่อมวลชนชมโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาสหภาพพม่าร่วมกัน
- ติดตามหาประเด็น ชี้แจงและผลิตข่าวออกเผยแพร่ในสายเครือข่ายของ ปตท.

- ติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ รับฟังความคิดเห็นและรับรู้ความเดือดร้อนของชาวบ้านเพื่อรายงานและหาทางแก้ไขตลอดจนติดตามผลการแก้ไข
- เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมคณะอนุกรรมการติดตามและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานาสหภาพพม่าและนำประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์ออกเผยแพร่ตามสายเครือข่าย ปตท.
- ประสานงานกับสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนด้านข้อมูลข่าวสารเพื่องานประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ
- สร้างความสัมพันธ์ภายในสำนักงานโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากสหภาพพม่าจังหวัดกาญจนบุรีให้ทำงานเป็นทีมมากขึ้น

(ที่มา : จากรายงานผลการปฏิบัติงานหน่วยประชาสัมพันธ์
โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า)

ช่วงที่มีการคัดค้านการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ปตท. ได้สร้างความสัมพันธ์กับสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทั้งสื่อระดับชาติและสื่อท้องถิ่น กลุ่มองค์กรในจังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มผู้นำความคิด กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดกาญจนบุรี องค์กรพัฒนาเอกชน และชาวบ้านที่อยู่ตามแนวท่อ โดยพยายามสร้างกลุ่มเครือข่าย (connection groups) ขึ้นมาเพื่อให้รู้ถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ จะได้วิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง

> *"...ในเมื่อเราเดาว่าผู้นำฝ่ายต่อต้านจะออกมาทางนี้ เราก็ออกไปหา คนเหล่านี้ไว้เป็นเครือข่าย...ทิศทางกว้างๆ คือ ขณะนั้นผมจะเข้าไปตัดกระแสเพื่อไม่ให้กลุ่ม NGO ของเมืองกาญจน์ไปต่อกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือกลุ่มการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดข้างเคียงไม่ให้ต่อเป็นผืนใหญ่เท่ากับกรณีน้ำโจน"*
>
> *(สุนทร คุณชัยมัง,สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2542)*

ก่อนการเข้าหากลุ่มผู้นำความคิดกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่ปรึกษาของ ปตท.ได้ประเมินลักษณะ ที่มาที่ไป ของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในท้องถิ่นอย่างละเอียดเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้บทเรียนจากโครงการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ที่จังหวัดกาญจนบุรี ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ถูกล้มโดยกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับที่คัดค้าน

การก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซในขณะนี้ ทำให้ ปตท.หวั่นเกรงศักยภาพของกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ไม่น้อย ดังนั้นที่ปรึกษาของ ปตท.ได้ศึกษาลักษณะของแกนนำแต่ละคนอย่างละเอียด ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นฐานสำคัญในการวางยุทธวิธีการสื่อสารกับกลุ่มต่างๆ ให้ถูกจังหวะและเวลา

ทั้งนี้ในการสร้างความสัมพันธ์ของปตท.กับกลุ่มองค์กรต่างๆ นั้น ปตท.มีวิธีการต่างๆ หลากหลายกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เช่น การจัดโครงการประชาสัมพันธ์สัญจรไปตามโรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ตามแนวท่อก๊าซ การให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น การให้ชาวบ้านที่อยู่ตามแนวท่อได้รับผลประโยชน์จากการก่อสร้าง อาทิ รับเหมาขนดิน ทราย รับจ้างรดน้ำถนน เป็นต้น การพาชาวบ้านไปดูแนวท่อก๊าซ สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ภายในจังหวัดกาญจนบุรี ฯลฯ

> *"เรามีทีมมวลชนของเราอยู่เราบอกว่าให้ชาวบ้านนั่นแหละเป็นคนรดน้ำถนนกันเอง คือให้เงินเขาด้วยให้อะไรเขาด้วย เป็นรายได้ไปเขาดูแลกันเอง หรือสมมติว่าก่อสร้างต้องรื้อประปาหมู่บ้านออก ผู้รับเหมารื้อออกก็รื้อไปแต่เวลาต่อใหม่ให้ชาวบ้านเป็นคนต่อก็ให้รายได้ด้วย ผู้รับเหมาไม่ต้อง ชาวบ้านมีรถสิบล้อจะขนดิน เอ้า...มาลงชื่อกัน"*
>
> *(ส่งเกียรติ ทานสัมฤทธิ์,สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2542)*

> *"อย่าไปเชื่อว่าเขาจะอยู่กับเราทั้งหมดเพียงแต่ว่าบางครั้งคนเราพอมีการเข้าหากันขึ้นมาสิ่งที่จะคิดต่อมันก็หยุดอยู่เพียงเท่านั้น ด่าด่าอยู่พอได้เจอกันก็ดี ได้คุยกัน คราวนี้ก็คิดไปเรื่องอื่น เช่น ผมขอขนทรายซักรอบได้ไหม กลายเป็นเรื่องคิดอย่างอื่นเข้ามาแทน.....มันเป็นโลกของความจริงเพราะฉะนั้นถ้าเราเป็นนักยุทธศาสตร์ในการจัดการเราต้องมองทิศทางความเคลื่อนไหวตรงนี้ให้ดีแล้วจับความเคลื่อนไหวให้เป็นประโยชน์ ..."*
>
> *(สุนทร คุณชัยมัง, สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2542)*

ในการให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในจังหวัด การให้ผลประโยชน์กับชาวบ้านในพื้นที่ให้เปลี่ยนจากความไม่พอใจในการก่อสร้างที่สร้างความเดือดร้อนให้กลับกลายเป็นการสร้างความพึง

พอใจในด้านค่าตอบแทนและเป็นการ "ซื้อใจ" ของชาวบ้านให้มองโครงการในด้านบวกมากขึ้นด้วย ซึ่งวิธีการเช่นนี้ ปตท.ต้องใช้เงินจำนวนมากในการสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้

ตารางที่ 5.1 รายการที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่เฉพาะที่ผ่านหน่วยงานประชาสัมพันธ์กาญจนบุรี

วันเดือนปี	กิจกรรม	จำนวน (บาท)
30 ส.ค.40	ร่วมทอดกฐินสามัคคีและพิธีทิ้งกระจาดแก่วัดถาวรวราราม	5,000
3 ก.ย. 40	สนับสนุนอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ แก่ห้องประชุมศาลากลางจังหวัด	575,050
21 ก.ย. 40	สนับสนุนงานครบรอบ 5 ปี "เรดิโอโซห่วย" 92.75 เมกกะเฮิร์ต	5,000
23 ก.ย. 40	สนับสนุนเงินพัฒนาถ้ำบ้องตี้	90,000
28 ก.ย. 40	สนับสนุนการจัดงาน "คอนเสิร์ตส่งเสริมกีฬาต้านยาเสพติด"	10,000
2-3ต.ค. 40	สนับสนุนการฝึกอบรมผู้เผยแพร่ข่าวสารชาวบ้าน/ ปตท. (เพื่อเป็นผู้สื่อข่าวในรายการประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน ปตท. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี)	245,000
10 ต.ค. 40	สนับสนุนการจัดแข่งขันกีฬาทางน้ำกับสมาคมชาวเรือชาวแพกาญจนบุรี	60,000
25 ต.ค. 40	บริจาคโค-กระบือ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระสังฆราช	50,000
29 ต.ค. 40	มอบถุงยังชีพให้ผู้ประสบภัยน้ำท่วมที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย	300,000
23 พ.ย. 40	สนับสนุนการจัดงานสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแควปี 2540 - การแข่งขันแรลลี่เพื่อการท่องเที่ยวและรถบุปผชาติ - สนับสนุนร้านมัจฉากาชาด	 500,000 57,000
2 ธ.ค. 40	สนับสนุนหน่วยควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงที่ 7 อำเภอทองผาภูมิ	50,000
23 ม.ค. 41	สนับสนุนเครื่องเชื่อมต่อโทรศัพท์แก่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี	50,000
6 ก.พ. 41	สนับสนุนแทงค์น้ำและอุปกรณ์กีฬาแก่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี	11,800
10 ม.ค. 41	สนับสนุนกิจกรรมชมรมสิ่งแวดล้อม สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี	30,000
15 ม.ค. 41	สนับสนุนกิจกรรมชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สถาบันราชภัฏ	5,000

วันเดือนปี	กิจกรรม	จำนวน (บาท)
	กาญจนบุรี	
14-15มี.ค.41	สนับสนุนการจัดทำวุ้นมะพร้าวยักษ์ในงานเทศกาลอาหาร กาญจนบุรี	60,000
4 มี.ค. 41	สนับสนุนการจัดงานวันสื่อสารมวลชนแห่งชาติปี 2541	20,000
20 เม.ย. 41	สนับสนุนการจัดทำป้ายชื่อวิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรี	60,000

(รายงานผลการปฏิบัติงานหน่วยประชาสัมพันธ์กาญจนบุรี : 2-20)

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ ปตท.เข้าไปสนับสนุนอีกจำนวนมาก อาทิ การจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ สร้างแทงค์น้ำขนาดใหญ่ให้โรงเรียนด่านมะขามเตี้ยวิทยาคม ร่วมกิจกรรมอบรมเกษตรแผนใหม่ มอบกรวยยางให้จราจรในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น โดย ปตท.จะเน้นให้ความสนับสนุนกับกลุ่มผู้มีผลประโยชน์กับการก่อสร้าง อาทิ หน่วยงานราชการในระดับจังหวัด หน่วยงานราชการในอำเภอที่แนวท่อผ่าน หน่วยงานเอกชนที่มีความสำคัญในจังหวัด ชาวบ้านในแนวท่อก๊าซ เป็นต้น

ทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ ปตท.พยายามเข้าไปยังกลุ่มต่างๆ ด้วยการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ข้าราชการ กลุ่มผู้นำทางความคิดในจังหวัดกาญจนบุรี และชาวบ้านในแนวท่อก๊าซยอมรับและศรัทธาในองค์กร ปตท.รวมไปถึงยอมรับโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติด้วยการใช้จำนวนเงินมหาศาล

นอกจากนี้การทำประชาสัมพันธ์ด้านกว้างคือ การเผยแพร่ข่าวสารตามสื่อมวลชนต่างๆ ปตท.ก็ได้ทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการใช้สื่อและการผลิตสื่อต่างๆ ปตท.มีกลยุทธ์มากมายเพื่อใช้แก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งในโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าของ ปตท. มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สื่อมวลชนระดับชาติ

1.1 หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ระดับชาติที่เลือกขึ้นมาเพื่อนำมาวิเคราะห์มีทั้งสิ้น 4 ฉบับคือ

- หนังสือพิมพ์ข่าวสด
- หนังสือพิมพ์มติชน
- หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
- หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

1.1.1 หนังสือพิมพ์ข่าวสด

หนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติฉบับเดียวที่เกาะติดและนำเสนอข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่างๆ ของการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติ จากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า โดยแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในการเป็นฝ่ายเดียวกับกลุ่มผู้คัดค้าน ทำให้ ปตท.สนใจติดตามข้อมูลและประเด็นที่ฝ่ายคัดค้านหยิบยกขึ้นมาผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ข่าวสดเพื่อประโยชน์ในการบริหารประเด็น (issue management) ในช่วงที่มีความขัดแย้ง โดยปตท.จะออกข่าวตอบโต้การนำเสนอข่าวที่เป็นภาพลบแก่ปตท. ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จะทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวตอบโต้ข่าวที่นำเสนอในทางลบว่าไม่เป็นความจริงแล้วจึงส่งไปยังสื่อมวลชนแต่ละแขนง ยกตัวอย่างกรณีหนังสือพิมพ์ข่าวสดนำเสนอภาพต้นไม้หลายคนโอบซึ่งอยู่ในแนววางท่อก๊าซจะต้องถูกตัด เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จึงสอบถามไปยังหน่วยก่อสร้างและได้รับคำตอบว่าต้นไม้ดังกล่าวไม่อยู่ในแนวท่อก๊าซ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ต้องไปดูและถ่ายรูปมายืนยัน การชี้แจงข่าวการทำงานในพื้นที่ป่าของปตท.ไม่ได้มีการเปิดถนนใหม่แต่ใช้แนวถนนเดิมและยินดีให้กลุ่มอนุรักษ์เข้าไปตรวจสอบ เป็นต้น หรือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จะพาสื่อที่ปตท.ให้การสนับสนุนไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารของ ปตท. นักการเมืองหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านที่ให้การสนับสนุนเพื่อตอบโต้ข่าวที่เกิดขึ้นในหน้าหนังสือพิมพ์ข่าวสด อย่างกรณีการพาผู้สื่อข่าวสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรีไปตรวจสอบและสัมภาษณ์ชาวบ้านกรณีท่อก๊าซขวางตาน้ำที่บ้านพุมุด อำเภอไทรโยคว่าไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด การพาผู้สื่อข่าวไปสัมภาษณ์ป่าไม้จังหวัดกาญจนบุรีเพื่อให้กล่าวถึงการก่อสร้างท่อก๊าซของปตท.ได้ขออนุญาตอย่างเป็นทาง

การแล้ว หรือการให้ผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์พลตรีสนั่น ขจรประศาสตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถึงความคิดเห็นต่อโครงการท่อส่งก๊าซ เป็นต้น

หลายครั้งที่ผู้บริหาร ปตท.เข้าชี้แจงต่อบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ข่าวสดด้วยตนเองโดยเฉพาะในประเด็นที่ส่งผลกระทบมาก เช่น กรณีข่าวพาดหัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสด "แฉ ปตท.ตัวขวางพบป่า" (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์-ผู้วิจัย) ทำให้ปตท.ได้รับความเสียหายต่อภาพพจน์และธุรกิจของปตท. ส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือและการดำเนินงานเนื่องจาก ปตท.ต้องรับผิดชอบเรื่องความมั่นคงด้านพลังงาน ปตท.ชี้แจงไปยังหนังสือพิมพ์ข่าวสดเรื่องการชดเชยค่าเสียหายกับชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้าง หรือ การชี้แจงตอบโต้ข่าวที่หนังสือพิมพ์ข่าวสดเสนอว่า ปตท.ตัดต้นไม้ใหญ่ไม่เป็นความจริงโดยต้นไม้ต้นดังกล่าวไม่ได้อยู่ในแนวท่อ เป็นต้น

การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดที่หยิบยกเฉพาะกิจกรรมความเคลื่อนไหว ประเด็นในการคัดค้านการก่อสร้างท่อส่งก๊าซและการตรวจสอบการทำงานก่อสร้างในพื้นที่ป่าของปตท. เปิดโปงพฤติกรรมความไม่โปร่งใสในการทำโครงการ และข่าวที่เป็นผลลบต่อทั้งองค์กรและโครงการท่อส่งก๊าซ การนำเสนอข่าวดังกล่าวสร้างความอึดอัดให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท. ที่ติดต่อประสานงานกับสื่อเป็นอย่างยิ่ง

> *"ข่าวที่เราชี้แจงไปเขาก็ลง คือ เขาตีหัวเราก่อนแล้วมาลูบหลัง เหมือนกับว่าถ้าเราไปแก้ข่าว ไปชี้แจงข้อเท็จจริงกับเขามันก็รื้อฟื้นของเก่าขึ้นมาให้คนอ่านได้อ่านอีก 1 วัน แล้วปตท.ได้ชี้แจงมาอย่างนี้ มันก็เลยเป็นว่าเขาได้ลงข่าวอีกครั้งหนึ่งด่าเราอีกรอบหนึ่ง บางทีก็เจ็บปวดรวดร้าวเหมือนกัน ทั้งๆที่ด่ายาวเลยแต่เขาก็ไปหาข้อเท็จจริงมา เอาข่าวของเราใส่ไปแล้วหาข้อเท็จจริงที่มันบิดเบือนมาต่อท้ายวันนี้ก็ไปออกพรุ่งนี้อีกแล้วก็ว่ากันอีกเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ"*
>
> *(พิทยา อุชัย,สัมภาษณ์ 28 มกราคม 2542)*

1.1.2 หนังสือพิมพ์มติชน

การติดต่อกับหนังสือพิมพ์มติชนซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในเครือเดียวกันกับหนังสือพิมพ์ข่าวสด แต่มีการนำเสนอข่าวที่แตกต่างกัน คือหนังสือพิมพ์มติชนจะเน้นการรายงานเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญๆ ขึ้นมาเท่านั้น และมีหลายๆ ข่าวที่มติชนมองแตกต่างจากข่าวสดโดยสิ้นเชิง เช่น ข่าวการจับกุม ส.ศิวรักษ์ หนังสือพิมพ์ข่าวสดนำเสนอภาพและรายละเอียดการจับกุมในหน้า 1 ครึ่งหน้าเต็มๆ ในขณะที่หนังสือพิมพ์มติชนกลับไม่ให้ความสำคัญและรายงานข่าวดังกล่าวเป็นเพียง "ข่าวสั้น" เท่านั้น ซึ่งการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวของมติชนทำให้ ปตท. มองว่าเป็นการนำเสนอข่าวที่ไม่โน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจึงประเมินว่าหนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นกลาง ทุกครั้งที่มีการแก้ข่าวหรือการชี้แจงข้อเท็จจริงจะส่งมาให้กับหนังสือพิมพ์มติชนทุกครั้ง

1.1.3 หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจนำเสนอข่าวกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า เป็นระยะ ๆ ตามความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วงระยะนั้นหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจให้ความสำคัญกับข่าวการเมืองและเศรษฐกิจ และเพิกเฉยข่าวการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ แม้แต่ในส่วนจุดประกายที่เคยนำเสนอเรื่องราวสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างเจาะลึกก็กลับเพิกเฉยการรายงานความขัดแย้งในกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ซึ่ง ปตท. มองว่าการกระทำที่ไม่นำเสนอภาพลบของ ปตท. เป็นหนังสือพิมพ์ที่น่าเชื่อถือ

1.1.4 หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ มีการนำเสนอกรณีข่าวโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ในลักษณะที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเท่าใดนัก เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในการคัดค้านการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าจะมีการรายงานผ่านในส่วน Business Post จะสนับสนุนการก่อสร้างอย่างเต็มที่ เห็นว่าการก่อสร้างท่อก๊าซจะมีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาประเทศ มีส่วนทำให้ระบบเศรษฐกิจกระเตื้องขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สื่อข่าวสายธุรกิจทำข่าวกับ ปตท.มาเป็นเวลานานแล้วทำให้มีความสนิทสนมมากกับแหล่งข่าวใน ปตท. ในขณะที่ข่าวหน้า 1 พยายามนำข้อมูลของทั้งสองฝ่ายมาลงเพื่อให้ผู้อ่านได้เปรียบเทียบกัน และยังมีในส่วน Perspective ซึ่งเจาะลึกปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการก่อสร้างท่อส่งก๊าซ โดยเนื้อหาในบทความนี้และการจัดวางภาพต่างๆ มีแนวโน้มไปทางไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้าง เนื่อง

จากผู้ที่ติดตามและเขียนบทความเรื่องนี้คือ ศุภรา จันทร์ชิดฟ้า ซึ่งโดยทัศนคติส่วนตัวแล้วไม่เห็นด้วยกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างในฝั่งพม่าและมีความพยายามที่จะให้ข้อมูลถึงตัวเลขของการมีพลังงานสำรองภายในประเทศที่พอเพียงกับความต้องการของประชาชนแล้ว อย่างไรก็ตามผู้ที่เขียนบทความก็พยายามที่จะให้ ปตท.ได้มีโอกาสในการตอบข้อสงสัยของชาวจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการเขียนบทความในลักษณะนี้ทำให้ ปตท. เห็นว่ามีความเอนเอียงไปทางฝ่ายอนุรักษ์จึงติดต่อผ่านทางส่วนธุรกิจให้บรรณาธิการตักเตือนลักษณะการเขียนบทความโดยขอให้ระมัดระวังในการใช้ข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) นอกจากนี้ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท. ได้เขียนบทความที่ให้ข้อมูลด้านที่เป็นประโยชน์ของการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซ และตำหนิการทำงานของผู้สื่อข่าวของบางกอกโพสต์ที่มีความลำเอียง ไม่เป็นกลางโดยส่งตรงมายังบรรณาธิการ ซึ่งบรรณาธิการได้ตัดสินใจนำบทความนั้นลงตีพิมพ์

การใช้สื่อของ ปตท.ที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาชีพและนักวิชาการสื่อสารมวลชนคือ การลงบทความประชาสัมพันธ์ในสื่อหนังสือพิมพ์ระดับชาติช่วงระยะที่มีการรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน เนื่องจากการใช้สื่อของ ปตท.ครั้งนี้เป็นการซื้อหน้าหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ ได้แก่ มติชน กรุงเทพธุรกิจ แนวหน้า ไทยโพสต์ ผู้จัดการ ไทยรัฐ เดลินิวส์ เพื่อลงข้อความโฆษณาข้อดีของโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

ตารางที่ 5.2 ตัวอย่างบทความโฆษณาประชาสัมพันธ์ของปตท.ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

วันเดือนปี	หนังสือพิมพ์	พาดหัว	รูปแบบ/เนื้อหา
14 ก.พ.41	มติชน	เปิดข้อมูลด้านลึกด้านความปลอดภัยโครงการท่อก๊าซ มั่นใจได้ไร้กังวล	<u>เนื้อหา</u> กล่าวถึงความปลอดภัยของก๊าซธรรมชาติแตกต่างจากก๊าซหุงต้มที่ระเบิดที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ พร้อมทั้งเขียนถึงเทคนิคการก่อสร้างที่มีความปลอดภัย มีเทคโนโลยีในการตรวจสอบทุกขั้นตอน สามารถรับแรงแผ่นดินไหวได้ 8 ริกเตอร์ซึ่งประเทศไทยไม่เคยมีปรากฏการณ์แผ่นดินไหวรุนแรงขนาด 8 ริกเตอร์มาก่อน นอกจากนี้หลายๆ ประเทศที่อยู่ในเขตแผ่นดินไหวล้วนแล้วแต่มีการสร้าง

วันเดือนปี	หนังสือพิมพ์	พาดหัว	รูปแบบ/เนื้อหา
			ท่อก๊าซทั้งสิ้น และได้กล่าวถึงท่อส่งก๊าซเส้นแรกในเมืองไทยที่สร้างในปี 2524 ทุกวันนี้ยังใช้งานได้ดีไม่มีปัญหา รูปแบบ พื้นที่ลงบทความขนาดครึ่งหน้าหนังสือพิมพ์ ตัวอักษรที่ใช้ในบทความแตกต่างจากเนื้อหาข่าวและมีขนาดใหญ่กว่า แต่การจัดหน้าเหมือนบทความทั่วๆไปมีรูปภาพการตรวจสอบความปลอดภัย ภาพแนวท่อก๊าซที่ฝังกลบแล้ว ระบุคำว่า "เนื้อที่โฆษณา" แต่ขนาดตัวหนังสือเล็กกว่าตัวหนังสือในเนื้อหา
16 ก.พ.41	มติชน	ความจริงเรื่อง ปู-ช้าง-ค้างคาว	เนื้อหา ได้กล่าวว่าโครงการท่อส่งก๊าซไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับสัตว์ป่าทั้ง 3 ชนิด บทความนี้แบ่งเป็น 3 หัวข้อ คือ - ช.เอ้ย ช.ช้าง ท่อก๊าซฯไม่ได้ขวางให้เดือดร้อน - ปูราชินีจะสูญพันธ์ความห่วงใยที่ไร้น้ำหนัก - ค้างคาวกิตติสัตว์หายากที่ไม่ลำบากเพราะท่อก๊าซ รูปแบบ ขนาดตัวอักษรแตกต่างจากเนื้อหาข่าวและระยะห่างระหว่างบรรทัดจะชิดกว่าข่าวและบทความทั่วไปเนื่องจากเนื้อหามากแต่ต้องจำกัดพื้นที่ในครึ่งหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ มีระบุเนื้อที่โฆษณาตัวเล็กๆ มุมล่างด้านขวา
18 ก.พ. 41	ผู้จัดการรายวัน	บทพิสูจน์ความโปร่งใสโครงการท่อก๊าซ	เนื้อหา ปตท.ได้เปิดเผยข้อมูลให้ทุกกลุ่มได้ทราบตลอดเวลาการก่อสร้าง แต่กลับมีบางกลุ่มกล่าวหาว่า ปตท.ปกปิดข้อมูล ซึ่งไม่ตรงกับผลสำรวจของสวนดุสิตโพลที่คนทั้งประเทศ 70% เห็นด้วยกับโครงการ บทความนี้แบ่งเป็น 2 หัวข้อ - กล้าเปิดเผย โปร่งใสเต็มใจให้

วันเดือนปี	หนังสือพิมพ์	พาดหัว	รูปแบบ/เนื้อหา
			ตรวจสอบทุกขั้นตอน - ฟังเสียงประชาชนแม้ต้นทุนจะเพิ่มขึ้น รูปแบบ ใช้ชื่อคอลัมน์ว่า "รายงานพิเศษ" ในบทความนี้มีการยกเนื้อหาออกมาขยายว่า "แม้ว่าโครงการนี้จะได้รับการสนับสนุนอย่างมากมายจากคนในพื้นที่และคนทั้งประเทศ แต่ปตท.ก็มิได้ละเลยหรือไม่ฟังเสียงกลุ่มคัดค้าน ถึงจะเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนไม่มากนักก็ตาม" บทความนี้ไม่มีการระบุว่าเป็น "พื้นที่โฆษณา
18 ก.พ. 41	กรุงเทพธุรกิจ	ผล"ดุสิตโพล"ชี้ชัด มหาชนหนุนท่อก๊าซ	เนื้อหา บทความนี้ได้แสดงผลการวิจัย "ประชาชนคิดอย่างไรกับโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-พม่า"ของสวนดุสิตโพล ปรากฏว่าคนส่วนใหญ่เห็นด้วยให้มีการก่อสร้าง แต่มีเงื่อนไข ซึ่งปตท.ไม่ได้นำเงื่อนไขดังกล่าวมาลงในบทความนี้แต่อย่างใด และนำคำปาฐากถาของพระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ) ที่ไม่เห็นด้วยกับการคัดค้านและให้กลุ่มผู้คัดค้านหยุดคิดลักนิดว่าเป็นงานของชาติ ในบทความนี้ได้สรุปว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับโครงการนี้จึงสมควรที่จะดำเนินต่อไปให้แล้วเสร็จเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ รูปแบบ จัดรูปแบบอยู่ในคอลัมน์ "รายงานพิเศษ" มีการแสดงผลการวิจัย รูปภาพของพระธรรมโกศาจารย์ โดยบทความดังกล่าวไม่มีการระบุว่าเป็น "พื้นที่โฆษณา
23 ก.พ.41	กรุงเทพธุรกิจ	ปลูกป่าแนวท่อก๊าซฯหมื่นไร่ ปตท.ดีเดย์หน้าฝนนี้	เนื้อหา ปตท.ได้เตรียมความพร้อมในการปลูกป่า 10,000 ไร่รวมทั้งอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าที่กำลังฟื้นตัว 30,000 ไร่ นอกจากนี้ยังมีโครงการดูแลรักษาและปลุกจิตสำนึกประชาชนให้รักและหวงแหนป่าด้วย บทความนี้มีแบ่ง

วันเดือนปี	หนังสือพิมพ์	พาดหัว	รูปแบบ/เนื้อหา
			เป็น 3 กรอบใหญ่ๆ คือเรื่องการปลูกป่าในหน้าฝน กรอบที่ 2 เรื่องความสำเร็จโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติวัดฝีมือ-ความจริงใจ ปตท.ต่อสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึงงานที่ผ่านมาของปตท.ในการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติว่าได้ทำมาตั้งแต่ปี 2539 ซึ่งทำมาได้มากกว่าครึ่งที่ตั้งใจไว้ นับเป็นหลักประกันว่า ปตท.ใส่ใจสิ่งแวดล้อม กรอบสุดท้ายยกคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีที่บอกว่า "ยอมรับว่า ปตท.มีโครงการปลูกป่าสามารถทำได้ดี ทำจริง" รูปแบบ เป็นบทความในคอลัมน์ "รายงานพิเศษ ขนาดครึ่งหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ รูปที่นำมาเสนอเป็นภาพโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติของปตท. มีเจ้าหน้าที่ปตท. และชาวบ้านในพื้นที่ยืนอยู่บริเวณทางเข้าป่าที่อุดมสมบูรณ์

* หมายเหตุ บทความโฆษณาประชาสัมพันธ์ของ ปตท.ทั้งหมดได้แสดงไว้ในภาคผนวก ง.

จากบทความดังกล่าวข้างต้น ปตท.ได้ซื้อพื้นที่สื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อดีของโครงการเท่านั้น และบางประเด็นไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ให้กับคณะกรรมการในที่ประชุม เช่น ผลกระทบต่อช้าง-ปูราชินี และค้างคาวกิตติ ซึ่งโครงการนี้มีผลกระทบและปตท.ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะระมัดระวังในช่วงที่มีการก่อสร้าง แต่ในบทความดังกล่าวเสนอว่าโครงการนี้ไม่มีผลกระทบแต่อย่างใด บทความที่เสนอผลการวิจัยของสวนดุสิตโพลที่เสนอแต่ตัวเลข แต่ไม่มีการบอกเงื่อนไขของการให้การสนับสนุนการก่อสร้างเป็นการแปลผลการวิจัยไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของสวนดุสิตโพล ทำให้ผู้รับผิดชอบงานวิจัย คือผศ.สุขุม เฉลยทรัพย์ จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิตออกมาตอบโต้การกระทำของ ปตท.ว่านำข้อมูลไปใช้โดยไม่ถูกต้อง

วิธีการใช้สื่อของ ปตท.ในลักษณะเช่นนี้เป็นผลให้เกิดการเสวนาเรื่อง "จรรยาบรรณสื่อมวลชนยุคทุนนิยม : กรณีการนำเสนอข่าวโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

จังหวัดกาญจนบุรี" โดยโครงการสื่อสันติภาพคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร และคณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา (ผสพ.) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2541 มีนักวิชาการ นักวิชาชีพ และกลุ่มผู้คัดค้านการก่อสร้าง เข้าร่วมเสวนาถึงประเด็นการใช้สื่อของ ปตท.กันอย่างกว้างขวาง

วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ บรรณาธิการบริหารนิตยสารสารคดี เห็นว่าการที่สื่อลงโฆษณาของ ปตท.นั้นไม่ใช่เรื่องผิด แต่ต้องดูว่าเนื้อหาของโฆษณาชิ้นนั้นเป็นอย่างไร ถ้าเป็นโฆษณาที่ไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงและจะทำให้ให้ผู้รับสื่อสับสนหรือเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน สื่อก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ลงโฆษณาชิ้นนั้นได้ และเจ้าของสื่อก็ไม่ควรโลภเกินไปในการหารายได้จากการขายเนื้อที่โฆษณา กมล สุกิน ผู้สื่อข่าวสายสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น เห็นว่าการซื้อเนื้อที่โฆษณาของรัฐวิสาหกิจได้ทำกันมาหลายหน่วยงานแล้ว ก่อนหน้านี้ กฟผ. เคยใช้ในการประชาสัมพันธ์โครงการเขื่อนปากมูลมาแล้ว ซึ่งกมลเห็นว่านอกจากจะตั้งคำถามกับจรรยาบรรณและการทำงานของสื่อมวลชนแล้วควรต้องตั้งคำถามกับ "ผู้รับสื่อ" ด้วยว่าได้ตรวจสอบการทำงานของสื่อมากน้อยเพียงใด

ในฟากของนักวิชาการอย่างอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์จุฬา และประธานโครงการสื่อสันติภาพเห็นว่า เป็นเรื่องปกติที่สื่อมวลชนจะขายเนื้อที่โฆษณาเพราะสื่อจะอยู่รอดได้ด้วยรายได้ตรงนี้ แต่การขายเนื้อที่โฆษณาเพิ่มเช่น ในเนื้อที่ที่นำเสนอข่าวหรือบทความ แต่กลับนำมาตีพิมพ์โฆษณาของ ปตท.แทน ถือว่าเป็นเรื่องไม่ปกติ กองบรรณาธิการและฝ่ายโฆษณาต้องตัดสินใจว่าจุดยืนของสื่อของตนอยู่ตรงไหน ให้ความสำคัญแก่ธุรกิจหรือจรรยาบรรณของสื่อมวลชนเป็นหลัก

นอกจากนี้แกนนำกลุ่มผู้คัดค้านที่มาเข้าร่วมเสวนาด้วยอย่างพิภพ ธงไชย ที่ปรึกษากลุ่มอนุรักษ์กาญจน์กล่าวว่า สื่อต้องตรวจสอบตัวเองว่าโฆษณาที่ตีพิมพ์หรือออกอากาศไปนั้นทำให้ประชาชนเข้าใจผิดหรือไม่ ไม่เชื่อว่าสื่อจะยินดีรับโฆษณาทุกชนิด ถ้ามีโฆษณายาเสพติด โฆษณานางทางโทรศัพท์ สื่อก็คงจะไม่นำมาเสนอแสดงว่าสื่อมวลชนมีบรรทัดฐานที่ดีในการลงโฆษณา แต่ทำไมถึงลงโฆษณาของ ปตท.ซึ่งให้ข้อมูลเท็จกับสังคม (เทปบันทึกการเสวนาเรื่อง"จรรยาบรรณสื่อมวลชนยุคทุนนิยม: กรณีโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติ จังหวัดกาญจนบุรี",19 มีนาคม 2541)

ทั้งนี้สุนทร คุณชัยมัง เล่าถึงภารกิจการทุ่มซื้อสื่อโฆษณาในช่วงที่มีการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาว่าเป็นภาระหน้าที่ของบริษัท Progressive Vision โดยได้รับมอบหมายจากฝ่าย ปตท. ก๊าซธรรมชาติ

> *"ช่วงที่ทำ Public Hearing มันมีความคิดเป็น 2 ทาง ทางหนึ่งก็คือว่าต้องทำอะไรที่ช่วงชิงความได้เปรียบมันก็เลยเกิดภารกิจเฉพาะขึ้นมา คือการซื้อสื่อ ทำประชาสัมพันธ์โฆษณาตรงนั้นเป็นงานของ Progressive Vision รับภารกิจอันนี้แต่ภารกิจอันนี้ไม่ได้ออกมาจาก ดร.สงเกียรติ มันออกมาจากฝ่ายบริหารอีกสายหนึ่ง สายธุรกิจก๊าซเป็นคนมอบหมาย...."*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 วิทยุกระจายเสียง

สถานีวิทยุกระจายเสียงที่ผู้วิจัยเลือกขึ้นมาศึกษาคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ในส่วนของข่าวที่นำเสนอในช่วงเวลา "ข่าวภาคบังคับ" ใน 4 ช่วงเวลาคือ 07.00 –07.30 น., 12.30-13.00 น., 19.00-19.30 น. และ 20.00-20.30 น. ในการนำเสนอข่าวของเกี่ยวกับการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่านั้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้รับข่าวมาจากเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรีที่ทำข่าวท้องถิ่นและรายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ปตท." นั่นเอง ดังนั้นข่าวส่วนใหญ่จะเป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารของ ปตท. ข่าวความคืบหน้าของโครงการ การตรวจเยี่ยมโครงการของบุคคลสำคัญ เป็นต้น

ปตท.สามารถเข้าถึงสถานีวิทยุกระจายเสียงประเทศไทยได้มากและง่ายกว่ากลุ่มอื่นๆ ดูได้จากการนำเสนอข่าวตั้งแต่เดือนธันวาคม 2540-เดือนกรกฎาคม 2541 มีการนำเสนอในมุมมองของ ปตท. และฝ่ายรัฐบาลถึง 26 ครั้ง ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นไปในทางบวกขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านได้รับการนำเสนอเพียง 6 ครั้ง จะเป็นความเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ๆ ของกลุ่มผู้คัดค้าน

ตารางที่ 5.3 การนำเสนอข่าวกรณีท่อส่งก๊าซใน
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

รัฐบาล	การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.)	กลุ่มผู้สนับสนุน	กลุ่มผู้คัดค้าน
14 ครั้ง	12 ครั้ง	3 ครั้ง	6 ครั้ง

สำหรับประเด็นที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเสนอออกมานั้น หากเป็นข่าวเกี่ยวกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยจะเป็นข่าวที่นำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการฯ
2. ผลเสียหากโครงการดำเนินการล่าช้า
3. วิธีการแก้ไขปัญหากับกลุ่มอนุรักษ์เมืองกาญจน์
4. ความปลอดภัยของโครงการ ฯ

5. การควบคุมการก่อสร้างโครงการ ฯ
6. ความคืบหน้าการดำเนินงานโครงการฯ

หากเป็นข่าวของฝ่ายรัฐบาลที่กล่าวถึงโครงการวางท่อส่งก๊าซจะมีการนำเสนอประเด็นดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลให้ปตท.ดำเนินการตามข้อเสนอของคณะกรรมการ
2. ข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
3. การดำเนินการกับพื้นที่ที่ก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติ เช่น การประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติในจุดที่พบปูราซินีและค้างคาวกิตติ
4. การเข้าไปสังเกตการณ์ในพื้นที่ก่อสร้างโครงการฯ

การนำเสนอประเด็นข่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและรัฐบาลมีโอกาสได้ถูกนำเสนอผ่านข่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้มากกว่าฝ่ายผู้คัดค้าน แม้ว่าข่าวจะมีปริมาณที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ข่าวที่นำเสนอเรื่องราวของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยจะถูกหยิบยกแง่มุมต่างๆมาเล่าในประเด็นที่หลากหลายกว่า

1.3 สถานีวิทยุโทรทัศน์

สื่อโทรทัศน์ระดับชาติที่เลือกมาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ เลือกมาทั้งสิ้น 3 สถานี คือ

- สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
- สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์
- สถานีโทรทัศน์เสรี ITV

1.3.1 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7

ข่าวโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 เป็นข่าวที่ส่งมาจากนายไพบูลย์ จงเจริญ ผู้สื่อข่าวภูมิภาคประจำช่อง 7 (stringer) ข่าวส่วนใหญ่นายไพบูลย์ได้ข้อมูลจากฝ่ายอนุรักษ์เนื่องจากติดตามการทำงานของกลุ่มอนุรักษ์มาโดยตลอด ดังนั้นนายไพบูลย์จึงถูก "ตีตรา" ว่าเป็นสื่อมวลชนของฝ่ายอนุรักษ์ทำให้ ปตท.ไม่ประสานงานด้วย

ข่าวที่นายไพบูลย์ส่งไปนั้นไม่ได้ออกทุกข่าวขึ้นอยู่กับน้ำหนักความน่าเชื่อถือของข่าวซึ่งต้องผ่านการกลั่นกรองจากบรรณาธิการข่าวส่วนภูมิภาคอีกครั้ง นอกจากนี้ข่าวในแต่ละวันมีจำนวนมากแต่เวลาในการนำเสนอข่าวมีจำกัด ดังนั้นบางข่าวจะไม่ได้ออกอากาศแต่อย่างใด

1.3.2 สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11

การเข้าไปใช้สื่อของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์นั้น ปตท.ได้ผ่านทางสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี โดยสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 เห็นว่าโครงการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาสหภาพพม่าเป็นโครงการของรัฐจึงยินดีที่จะทำประชาสัมพันธ์ให้โดยมีการวางแผนประชาสัมพันธ์โครงการท่อก๊าซอย่างเป็นทางการ และเชื่อว่าการช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการนี้ไปยังสื่อต่างๆ จะช่วยลดความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ (จากเอกสาร "แผนการประชาสัมพันธ์โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-สหภาพพม่า สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 กาญจนบุรี") ดังนั้น ปตท.เพียงให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ยานพาหนะที่เข้าไปดูพื้นที่และข้อมูลต่างๆ ให้กับสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 เท่านั้น

ภาระหน้าที่หนึ่งที่สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 ต้องทำคือการทำข่าวหรือทำรายงานพิเศษในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบป้อนให้กับสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ โดยในการโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาสหภาพพม่า สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 ได้ส่งข่าวให้กับสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์เป็นระยะและทำรายงานพิเศษทั้งหมด 8 ชิ้น ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นการให้ข้อมูลด้านบวกของโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซ บางชิ้นจะเป็นการรายงานความคืบหน้าของโครงการ โดยแหล่งข่าวส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารของ ปตท.แทบทั้งหมด

1.3.3 สถานีโทรทัศน์เสรี ITV

การติดต่อกับ ITV ปตท.สามารถเข้าพบผู้บริหารเพื่ออธิบายถึงความจำเป็นในการก่อสร้างท่อส่งก๊าซให้กับผู้บริหารได้เข้าใจ ด้วยสถานภาพการเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ให้กับ ITV เพื่อขอความร่วมมือ และ ITV ได้ตอบรับคำขอดังกล่าวโดยสามารถวิเคราะห์ได้

จากเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา อย่างการนำเสนอรายการรายการโลกสิ่งแวดล้อมและรายการ ITV Talk

ตัวอย่างเนื้อหาโครงการท่อส่งก๊าซใน "รายการโลกสิ่งแวดล้อม"

- "รายงานสิ่งแวดล้อม" ออกอากาศ 23 กุมภาพันธ์ ข้อเท็จจริงในการวางท่อก๊าซว่ามีผลกระทบต่อป่าไม้และสัตว์ป่า โดยนำการรับฟังทางวิชาการด้านผลกระทบสัตว์ป่าและป่าไม้ ที่ปตท.จัดขึ้นที่อำเภอทองผาภูมิมานำสรุปให้กับผู้ชม

- "รายงานสิ่งแวดล้อม" ออกอากาศ 2 มีนาคม 2540 การป้องกันเรื่องการเกิดแผ่นดินไหวของ ปตท. เนื่องจากในจังหวัดกาญจนบุรียังมีรอยเลื่อนของโลกที่ยังมีชีวิตอยู่ (active) ชาวบ้านเป็นคนตั้งประเด็นเรื่องแผ่นดินไหวขึ้นมาเพราะกลัวจะทำให้ท่อก๊าซระเบิดได้ ปตท.โดย ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้อธิบายถึงรอยเลื่อนต่างๆ ที่อยู่ใกล้กับแนวท่อก๊าซจากสถิติเดิมรอยเลื่อนศรีสวัสดิ์และรอยเลื่อนเจดีย์สามองค์วัดได้เฉลี่ย 4.3 ริกเตอร์ ส่วนรอยเลื่อนในประเทศพม่าวัดได้ 7.9 ริกเตอร์ แต่ปตท.ออกแบบรับแรงแผ่นดินไหวได้ถึง 8 ริกเตอร์ มีภาพ Graphic ประกอบการอธิบาย ผอ.ประชาสัมพันธ์อธิบายตามหลักวิศวกรรมโดยบอกว่าขนาดเขื่อนยังทนได้ ท่อก๊าซมีความเหนียวมากกว่าและสิ่งก่อสร้างที่สร้างในแนวนอนจะมีรับแรงแผ่นดินไหวได้มากกว่าสิ่งปลูกสร้างในแนวตั้ง ส่วนประเด็นความปลอดภัยจากการก่อวินาศกรรมของชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ปตท. บอกว่าไม่สามารถดูแลส่วนนี้ได้ต้องขอความร่วมมือจากทหารและตำรวจ นอกจากนี้ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท.ได้อธิบายถึงลักษณะของการติดไฟของก๊าซ ซึ่งโอกาสเกิดได้น้อยมากเพราะท่อก๊าซมีความแข็งแรงมากด้วยการออกแบบ และใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบได้ ในรายการตอนนี้ไม่มีการสัมภาษณ์ผู้คัดค้านโครงการแต่อย่างใด แต่ได้นำภาพของผู้คัดค้านแสดงอนะในประเด็นเกี่ยวกับแผ่นดินและการก่อวินาศกรรมในการทำ Technical Hearing มาตัดสลับกับการอธิบายของผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์

- "ช่วงกระแสสีเขียว"วันที่ 25 มกราคม 2541รายงานความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ปิดป่าซึ่งดำเนินมาเป็นวันที่ 11 ในป่าห้วยเขย่ง ภาพที่นำมาประกอบคำอธิบายเป็นภาพการเดินสำรวจป่าของสื่อมวลชน ภาพการสัมภาษณ์นายบุญส่ง จันทร์ส่องรัศมี แกนนำกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์แต่ไม่ได้ปล่อยเสียงสัมภาษณ์ นางรตยา จันทรเทียร ประธานมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ไม่มีการปล่อยเสียงสัมภาษณ์เช่นกัน ตัดสลับกับภาพการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ซึ่งในการออกอากาศครั้งนี้ไม่ได้เห็นภาพการปิดป่าของกลุ่มผู้คัดค้าน

- *"รายงานสิ่งแวดล้อม"วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2541 นำเสนอถึงมาตรการของ ปตท.ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเข้าไปก่อสร้างท่อส่งก๊าซในพื้นที่ที่เปราะบางในระยะ 50 กิโลเมตร และจุดที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในผืนป่าคือช่วง 6 กิโลเมตรซึ่งกลุ่มอนุรักษ์กำลังดำเนินการปิดป่าอยู่ ในรายงานได้นำบทสัมภาษณ์นายสุรพล ดวงแข เลขาธิการมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ที่ได้ตั้งคำถามถึงมาตรการในการลดผลกระทบต่อสัตว์ป่าและป่าว่าผู้รับเหมาของปตท.จะทำอย่างไรไม่ให้กระทบกระเทือนต่อสัตว์โดยเฉพาะ "ช้าง" เพราะจุดนั้นเป็นเส้นทางหากินของช้าง ตัดภาพสลับกับสภาพป่าไม้ที่ท่อก๊าซจะพาดผ่าน ตั้งคำถามถึงวิธีการเอาเครื่องมือ เอาท่อเข้าไปในป่าจะต้องทำอย่างไร ปตท.ไม่มีการรายงานสิ่งนี้ให้ประชาชนทราบ หลังจากนั้นก็ตามมาด้วยการตอบคำถามเกี่ยวกับมาตรการลดผลกระทบต่อสัตว์ป่าและป่าไม้ของผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท. คือ ปตท.ได้สำรวจไม้ในป่าประมาณ 3 รอบมีการทำรายละเอียดทุกอย่างของต้นไม้ทุกต้นและประมาณการว่าต้องตัดต้นไม้ 2,900 ต้น จากเดิมกว่า 4,000 ต้น ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการล้อมต้นไม้เพื่อรอการปลูกต่อไป รวมทั้งอธิบายถึงวิธีการการนำเครื่องมือการก่อสร้างเข้าไปในป่าอย่างละเอียด โดยใช้ทั้งแผนที่เพื่อให้เห็นเส้นทางการวางท่อ ภาพ Graphic อธิบายขั้นตอนการทำงานในป่า และสัมภาษณ์วิศวกรผู้ดูแลรับเหมาก่อสร้างถึงกฎกติกาที่วางไว้ในการเข้าทำงานในพื้นที่ป่า เช่น การเก็บขยะ การอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ไม่อนุญาตให้คนงานพักแรมในป่า เป็นต้น*

"รายการโลกสิ่งแวดล้อม" ในความรับผิดชอบของ กิตติ สิงหาปัด หนึ่งในผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์ ITV เป็นผู้ดำเนินรายการ รายการโลกสิ่งแวดล้อมจะให้เวลาและน้ำหนักทางฝ่าย ปตท. มากกว่าทางกลุ่มผู้คัดค้าน ประเด็นต่างๆที่กลุ่มคัดค้านหยิบยกขึ้นมาจะถูกนำเสนอเพียงระยะเวลาสั้นๆ ให้พอรู้ว่าคัดค้านประเด็นอะไรบ้าง แต่จะไม่มีรายละเอียด ไม่มีการอธิบายถึงความเป็นมาเป็นไปของเรื่องที่คัดค้าน หรืออาจตัดภาพมาในช่วงที่เป็นคำถามของกลุ่มผู้คัดค้าน แล้วตัดสลับกับคำชี้แจงของ ปตท.ซึ่งในการชี้แจงของ ปตท. จะมีเวลาในการอธิบายได้อย่างละเอียดทำให้เห็นว่าการก่อสร้างโครงการนี้มีผลกระทบในช่วงเวลาเพียงชั่วคราว อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้ท่อก๊าซระเบิดซึ่งมีโอกาสน้อย ปตท.มีเทคโนโลยีอันทันสมัยที่ป้องกันการเกิดระเบิดได้ และสามารถตรวจสอบท่อก๊าซจึงมั่นใจในความปลอดภัย

นอกจากนี้สถานีโทรทัศน์เสรี ITV ยังมีรายการ ITV talk ดำเนินรายการโดยนายกิตติ สิงหาปัด สัมภาษณ์นายสุวพันธ์ ชาติอุดมพันธ์ รองผู้จัดการใหญ่ฝ่ายวางแผน

ปตท.สลับกับภาพการตรวจสอบสภาพพื้นที่ด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัย ซึ่งมีการทำอย่างรอบคอบทุกกระบวนการ ทั้งดิน น้ำ ป่า นอกจากนี้ยังเน้นในประเด็นที่ว่า หากการก่อสร้างไม่ทันจะถูกปรับเป็นเงินมหาศาล คำถามส่วนใหญ่จะชี้นำให้ ปตท.ชี้แจงเรื่องราวต่างๆ อาทิ

ปตท.จะเดินหน้าไปอย่างราบรื่นที่สุดจะทำอย่างไร
ปตท.จะจัดการอย่างไรกับกลุ่มผู้คัดค้าน
ทำไมต้องเลือกเส้นทางที่ผ่านป่า
ปตท.มีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไร

และในตอนท้ายของรายการผู้ดำเนินรายการสรุปว่าสังคมต้องคอยลุ้นว่าโครงการนี้จะเสร็จทันกำหนดเวลาที่วางไว้หรือไม่

รายการ "ITV talk" ตอน "ท่อก๊าซเจ้าปัญหา" ออกอากาศเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2540 ปตท.ได้ออกมาชี้แจงทางสถานีได้ทุกประเด็น ซึ่งสร้างความชอบธรรมในประเด็นต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ปตท.สามารถตอบทุกคำถามของผู้ดำเนินรายการได้อย่างราบรื่น มีเหตุมีผลจนน่าคล้อยตาม หากผู้ชมที่ไม่ค่อยได้ติดตามความเคลื่อนไหวการคัดค้านครั้งนี้อย่างใกล้ชิด รายการนี้จะช่วยให้มีการโน้มนำไปในทางที่เห็นด้วยกับการก่อสร้างอย่างแน่นอน

รายการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นการออกมาชี้แจงของ ปตท.หลังจากที่ผู้สื่อข่าวได้ทำรายงานพิเศษออกอากาศในช่วงข่าวภาคค่ำ ITV เกี่ยวกับโครงการท่อส่งก๊าซโดยการชี้แจงในรายการ ITV Talk มีขึ้นทันทีหลังจากที่รายงานพิเศษชุดนี้ออกอากาศไปได้ 4 วัน

ในรายงานพิเศษชุดดังกล่าวนำเสนอประเด็นต่างๆ เช่น ผลกระทบต่อสัตว์ป่าหายากอย่างค้างคาวกิตติ ปูราชินี ผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อย เป็นต้น โดยประเด็นที่นำมาทำรายงานพิเศษส่วนใหญ่เป็นข้อสังเกตที่กลุ่มผู้คัดค้านได้หยิบยกขึ้นมาในการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่า

จากรายงานพิเศษชุดนี้ทำให้ผู้สื่อข่าวสายสังคมคนนี้มีผู้ที่อ้างตัวว่าเป็นตัวแทนจาก ปตท. ขอเข้าพบและขอโอกาสให้ ปตท.ได้ทำงานพร้อมทั้งนำเสนอข้อดีของโครงการ

เพราะ ปตท.เป็นองค์กรที่มีภาพพจน์ที่ดีในสายตานักลงทุนต่างประเทศดังนั้นหากเสนอข่าวในภาพลบออกไปจะมีผลกระทบต่อประเทศ ซึ่งการคุยครั้งนี้เป็นการติดต่อผ่านมาทางผู้บริหารของ ITV ที่อนุญาตให้คุยกับผู้สื่อข่าวได้ส่วนตัว

> *"ตอนแรกเราก็ถามผู้ใหญ่เหมือนกันว่า ถ้าเราเสนออย่างนี้จะมีปัญหาไหมเขาก็บอกว่าคุณก็เสนอไปตามจริงแล้วกันผู้ใหญ่ก็มีหน้าที่ไปชี้แจงเท่านั้นว่าเสนอเรื่องตามความเป็นจริง เท่านี้แหละจบ .... เรายอมรับว่ามันอาจจะเป็นทางลบกับเขาแต่เป็นเสียงในประชาชนในพื้นที่พูดออกมาแล้วเราก็ได้ใส่เสียงที่คุณต้องชี้แจงเข้าไปมันก็สมดุลกันอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นเขาจะถอนหรือไม่ถอนก็เป็นเรื่องของเขา จริงๆ ผู้ใหญ่เขาจะไม่สนใจเรื่องนี้เลย แต่ทุกคนจะแกล้งงู่กันเล่นๆ เท่านั้นเองว่าถ้าเขาถอนไปก็ให้หักเงินเดือนแทน ในส่วนของตัวทำคนเดียวนะ ไม่ได้สนใจว่าจะมีสปอนเซอร์อะไรเลย แล้วก็ไม่มีใครมาห้ามเราว่าไม่ให้เราเสนออย่างนั้นอย่างนี้ ผู้ใหญ่ไม่มีใครมาห้ามไง เราก็เสนอของเราได้"*
>
> *(ผู้สื่อข่าวสายสังคม ITV, สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2542)*

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้การทำข่าวของผู้สื่อข่าวเริ่มเกิดความไม่มั่นใจและได้ปรึกษากับผู้บริหารเพื่อสร้างความมั่นใจในการนำเสนอข่าวที่เป็นทางลบกับผู้สนับสนุนสถานีซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าในระยะหลัง ITV จะรายงานข่าวโครงการท่อส่งก๊าซแต่เฉพาะช่วงที่มีเหตุการณ์สำคัญเท่านั้นและไม่มีการทำรายงานพิเศษอีก

การเข้าพบสื่อมวลชนต่างๆ ด้วยวิธีการเช่นนี้เป็นแนวคิดของนายสงเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ที่พยายามหยุดการนำเสนอข่าวที่เป็นภาพลบต่อปตท. โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการท่อส่งก๊าซ

> *"ในชั้นต้นเรียนตรงๆ ว่าจำเป็นที่ต้องหยุดคือ ตรงไหนหยุดได้ต้องหยุด เลือดออกต้องหยุดไว้ก่อน ถ้าส่วนกลางหยุดไม่ได้ก็ว่ากันไป พอเสร็จแล้วก็มายุติเบาแล้ว เริ่มเข้าใจกันแล้ว*

การสนับสนุนก็จะเป็นแบบว่าเขาขอรถเดินทาง เขาก็จะไปทำข่าวกันเราก็ต้องดูแลเขา"

2. สื่อมวลชนท้องถิ่น

2.1 หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรีเลือกขึ้นมาวิเคราะห์มีทั้งสิ้น 4 ฉบับ คือ

- หนังสือพิมพ์ผู้นำก้าวหน้า
- หนังสือพิมพ์มติกาญจน์
- หนังสือพิมพ์ฐานเสรีเศรษฐกิจ
- หนังสือพิมพ์ชาวกาญจน์

ในกรณีข่าวความขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นจากการก่อสร้างโครงการวางท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นซึ่งมีอยู่มากมายหลายฉบับนำเสนอข่าวดังกล่าวไปในทิศทางเดียวกันคือ มีทัศนคติในทางบวกกับการก่อสร้างท่อส่งก๊าซอย่างชัดเจน ทั้งนี้มาจากความพยายามของ ปตท.ในการสร้างความสัมพันธ์กับบรรดาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรีฉบับต่างๆ หลังจากที่มีการก่อตั้งสำนักงานโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่าจังหวัดกาญจนบุรีแล้ว ปตท.ได้ส่งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เข้าไปคือ นายพิทยา อุชัย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการทำงานด้านมวลชนจากบริษัท ผาแดงอินดัสทรี่ จำกัด และเมื่อเข้ามารับงานของ ปตท.ในเดือนสิงหาคม 2540 ก็ได้ใช้ประสบการณ์เดิมเข้ามาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มต้นจากการพยายามทำความรู้จักกับกลุ่มผู้สื่อข่าวท้องถิ่นและพยายามโน้มน้าวให้เห็นข้อดีและประโยชน์ของการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติร่วมกับวิธีการหลายๆ อย่างเช่น การพบปะสังสรรค์ การพาไปดูงานที่จังหวัดอื่นๆ การพาไปดูความคืบหน้าการก่อสร้าง เป็นต้น โดย ปตท.เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายทั้งหมด

นอกจากนี้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นด้วยการลงโฆษณาในทุกฉบับตามคำแนะนำของนายวินิจ โรจนวงศ์ นายกสมาคมสื่อมวลชนจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นประธานคณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์ สามารถซื้อใจของเจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่เนื่องจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่อาศัยรายได้จากการโฆษณาเพียงอย่าง

เดียวเท่านั้นและเมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้มีผู้ลงโฆษณาน้อย เมื่อ ปตท.สนับสนุนด้วยการลงโฆษณาของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและทุกปักษ์ทำให้การจัดทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรียังคงดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นข่าวการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติที่นำเสนอผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมีลักษณะที่สนับสนุนการก่อสร้างทั้งสิ้น

> *"มันคงแยกจากกันไม่ออกระหว่างเรื่องของการโฆษณากับเรื่องของการสร้างข่าวให้เรา มันก็คงจะไปด้วยกันอยู่ดีนะครับ ซึ่งถ้าบอกว่าไม่เกี่ยวกันไม่ได้เรื่องของสปอนเซอร์ก็เป็นเรื่องของสปอนเซอร์ เรื่องของข่าวก็เป็นเรื่องของข่าวแต่จริงๆ แล้วมันก็ต้องไปด้วยกัน"*
>
> *(พิทยา อุชัย,สัมภาษณ์ 28 มกราคม 2542)*

โฆษณาที่ลงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้น ปตท.จะลงสี่สีเต็มหน้ากระดาษ โดยเนื้อหาโฆษณาไม่มีการบ่งบอกถึงประโยชน์หรือให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับท่อส่งก๊าซแต่อย่างใด บ้างก็เป็นสัญญลักษณ์ของ ปตท. บ้างก็เป็นรูปปล่องน้ำมัน เป็นต้น เมื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้การสนับสนุนการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติแล้ว การนำบทความความคืบหน้าการทำงานหรือข้อดีของการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติ การชี้แจงหรือการตอบโต้ข่าว ปตท.สามารถที่จะนำไปลงได้ทันที

ค่าใช้จ่ายสำหรับลงข่าวหรือโฆษณาประชาสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของ ปตท.มี ดังนี้

- ข่าวแถลงการณ์ของ ปตท. ฉบับละ 1,000 บาทต่อ 1 ครั้ง
- รายงานข่าวพิเศษฉบับละ 5,000 บาทต่อ 1 ครั้ง
- ข่าวหน้าหนึ่งฉบับละ 1,000 บาทต่อ 1 ครั้ง
- ลงโฆษณาขาวดำ (เต็มหน้า) ฉบับละ 10,000 บาทต่อ 1 ครั้ง
- ลงโฆษณาสี่สี (เต็มหน้า) ฉบับละ 15,000 บาทต่อ 1 ครั้ง

หากประเมินเฉพาะการลงโฆษณาของปตท. ที่เป็นค่าใช้จ่ายตายตัวที่ต้องจ่ายให้กับสื่อท้องถิ่นฉบับละประมาณ 20 ครั้ง (ครั้งละประมาณ 15,000 บาท) มีหนังสือพิมพ์ที่ลงโฆษณาทั้งสิ้น 9 ฉบับ เป็นเงินประมาณ 2,700,000 บาท ทั้งนี้ยังไม่รวมค่าใช้จ่าย

ส่วนอื่นๆ เช่น การจัดเลี้ยงสังค์สรรสื่อมวลชน การอำนวยความสะดวกพาหนะ ที่พัก อาหารในการพาสื่อมวลชนท้องถิ่นไปดูงาน

จากคำบอกเล่าของพิทยา อุชัย พนักงานประชาสัมพันธ์ซึ่งทำหน้าที่ในการประสานงานกับผู้สื่อข่าวหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโดยตรง ได้พูดถึงการทำงานร่วมกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรีพบว่า ผู้สื่อข่าวในจังหวัดกาญจนบุรีแบ่งเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจนคือ ฝ่ายที่สังกัดสมาคมสื่อมวลชนจังหวัดกาญจนบุรีกับฝ่ายที่สังกัดชมรมผู้สื่อข่าวจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะมีความขัดแย้งกันอยู่เนืองๆ อย่างไรก็ตามฝ่ายประชาสัมพันธ์สามารถเข้าไปประสานงานและทำงานร่วมกับทั้งสองกลุ่มได้ แม้บางครั้งจะมีอุปสรรคบ้าง เช่น ต้องจัดรถไปดูพื้นที่แยกเป็น 2 คัน หรือต้องแยกวันที่จะพาแต่ละกลุ่มไปดูความคืบหน้าของการก่อสร้าง เป็นต้น ทำให้ต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น แต่ ปตท.ต้องยินยอมและติดต่อกับทั้งสองกลุ่มอย่างระมัดระวัง

> *"ในการทำงานต้องคอยดูแล คอยเอาใจ นี่คืออุปสรรคที่เราตกอยู่ภายใต้การชี้นำ อำนาจต่อรองเราไม่ค่อยจะมีเท่าไรเราต้องเอาใจ เอาใจเขามากๆ สื่อในท้องถิ่นค่อนข้างจะมีลักษณะออกมาแรง"*
>
> *(พิทยา อุชัย,สัมภาษณ์ 28 มกราคม 2542)*

การที่พนักงานประชาสัมพันธ์ยอมทำทุกอย่างตามที่ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นร้องขอ และต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในของกลุ่มผู้สื่อข่าวท้องถิ่น แต่สิ่งที่ได้ตอบกลับมาก็เป็นสิ่งที่คุ้มค่า เนื่องจากผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทุกฉบับลงข่าวในเชิงบวกให้กับ ปตท. ซึ่งนับเป็นเวทีสำคัญในการลงบทความหรือการตอบโต้ข่าวสารที่เกิดขึ้นจากฝ่ายคัดค้าน ที่ปตท.สามารถสื่อออกไปให้กับข้าราชการ พ่อค้าประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรี ได้ทราบถึงข้อดีและประโยชน์จากการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่วางแจกตามหน่วยราชการหรือย่านชุมชน ส่วนที่ขายจะเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ซึ่งการติดต่อประสานงานในลักษณะเช่นนี้ของ ปตท. และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นถือเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ได้รับกันทั้งสองฝ่าย

2.1 วิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดกาญจนบุรีที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาใช้วิเคราะห์ คือ

- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี
- สถานีวิทยุกระจายเสียงตำรวจตระเวนชายแดน
- สถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดทหารบก

สื่อวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่นนับเป็นสื่อที่ ปตท.เข้าไปประสานงานด้วยและมีผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยผ่านทางคณะอนุกรรมการติดตามและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า มีผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีเป็นประธาน และในคณะอนุกรรมการชุดนี้มีนายส่งเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการอยู่ด้วย ซึ่งอนุกรรมการได้อนุมัติให้มีการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่นได้ทุกสถานีในจังหวัดกาญจนบุรีโดย ปตท.เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี A.M. 558 กิโลเฮิร์ต สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ได้รับมอบหมายให้จัดรายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ ปตท."ออกอากาศทุกวันอังคารถึงวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 08.10-08.30 น. เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 28 พฤศจิกายน 2540- 31 ธันวาคม 2541 โดยมีนายสุรินทร์ แปลงประสพโชค ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรีในขณะนั้นได้นำรูปแบบของ "วิทยุชุมชน" มาใช้ในการจัดรายการ โดยผู้ดำเนินรายการจะเป็นตัวกลางในการสะท้อนปัญหาของชาวบ้านที่อยู่บริเวณแนวท่อก๊าซให้กับ ปตท.ได้รับทราบเพื่อตอบข้อสงสัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไข นอกจากนี้ข้อมูลในรายการบางส่วนจะนำไปจัดทำเอกสารข่าวหรือจดหมายข่าวเพื่อจัดส่งไปยังสื่ออื่นๆด้วย เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ระดับชาติ สถานีโทรทัศน์ เป็นต้น

รายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ ปตท." เป็นรายการที่ผู้บริหาร ปตท. สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาใช้ช่องทางนี้ชี้แจงหรือตอบโต้ข่าวต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงทีหรือตอบข้อซักถามของประชาชนในพื้นที่ที่โทรศัพท์หรือจดหมายมายังรายการ โดยมีนายพิทยา อุชัยเป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้ดำเนินรายการกับผู้บริหาร ปตท. ที่สามารถตอบข้อสงสัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ ให้ได้

ก่อนที่รายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ ปตท." จะเริ่มออกอากาศได้มีการฝึกอบรม "ผู้เผยแพร่ข่าวสาร" โดยนำประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวการก่อสร้างท่อส่งก๊าซมาฝึกอบรมให้เป็นเสมือนผู้สื่อข่าวประจำหมู่บ้านที่ช่วยสะท้อนข้อมูลและความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านในชุมชนที่ตนเองอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติมายังผู้ดำเนินรายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ปตท." ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ข้อสงสัยต่างๆ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมเป็น "ผู้เผยแพร่ข่าวสาร" ประมาณ 150 คนและหลังจากฝึกอบรมแล้ว ปตท.ได้นำไปดูงานการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติเพื่อให้ข้อมูลด้านต่างๆมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในการทำหน้าที่เป็น "ผู้เผยแพร่ข่าวสาร" ให้กับทางรายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ปตท." นั้น ปตท.ได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับผู้เผยแพร่ข่าวสารที่ส่งข่าวคราวความเคลื่อนไหวในพื้นที่มายังรายการจะได้รับค่าตอบแทนหากได้รับการคัดเลือกออกอากาศ 100 บาท และหากได้รับคัดเลือกให้ลงพิมพ์ในเอกสารข่าวและจัดทำเผยแพร่ทางสื่ออื่นๆ 200 บาท

ค่าใช้จ่ายในรายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน / ปตท." ทั้งหมด ปตท.เป็นผู้สนับสนุนเดือนละ 27,000 บาท โดยแบ่งเป็นค่าตอบแทนในการส่งข่าวของ "ผู้เผยแพร่ข่าวสาร" ค่าเบี้ยเลี้ยงสนับสนุนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานวันละ 3 คน ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด นอกจากนี้ ปตท.ยังได้มอบเครื่องรับโทรศัพท์ (telephone box) มูลค่า 50,000 บาทให้กับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรีไว้ด้วย โดยเครื่องรับโทรศัพท์ดังกล่าวได้นำมาใช้ในรายการ "ประสานสัมพันธ์ชาวบ้าน / ปตท." ซึ่งสามารถติดต่อผู้ร่วมรายการสนทนาพร้อมกัน 2 สายในเวลาเดียวกัน

ข้อมูลในรายการส่วนใหญ่ได้มาจากฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท. เป็นฝ่ายจัดส่งมาให้ และในบางครั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์จะเชิญผู้สื่อข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรีไปสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบโต้ข่าวที่เกิดขึ้นตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น เชิญไปสัมภาษณ์ป่าไม้จังหวัดกาญจนบุรีถึงการเข้าวางท่อส่งก๊าซในพื้นที่ป่าว่าทำได้อย่างถูกขั้นตอน เชิญไปสัมภาษณ์ชาวบ้านหรือองค์กรที่ให้การสนับสนุน เชิญไปสัมภาษณ์รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับโครงการวางท่อก๊าซ เป็นต้น

นอกจากนี้ ปตท.ยังได้ติดต่อไปยังรายการเพลงลูกทุ่งของนายอำพล พงษานุสรณ์ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งรายการนี้เป็นรายการเพลงลูกทุ่งสลับกับการบอกเล่าข่าวสารในท้องถิ่น ข่าวชาวบ้าน ดังนั้น ปตท.จึงติดต่อขอเป็นผู้สนับสนุนรายการให้เปิดสปอตโฆษณาของ ปตท. และให้พูดถึงข่าวจาก ปตท. โดยมีเจ้าหน้าที่นำข้อมูลต่างๆ มาให้ บางครั้งได้

พาผู้จัดรายการไปดูงานการก่อสร้างด้วย นอกจากนี้ทางรายการยังเปิดโอกาสให้แฟนเพลงได้ซักถามประเด็นที่ยังไม่เข้าใจในโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาได้ เนื่องจากผู้จัดรายการมีวิธีการพูดคุยกับผู้ฟังในลักษณะที่เป็นกันเอง สนุกสนาน และฟังเข้าใจง่าย ทำให้มีผู้ฟังจำนวนมากรวมทั้งผู้ที่อยู่ในแนวท่อส่งก๊าซด้วย และได้ใช้ชื่อรายการว่า "รายการพลังไทย เพื่อไทย" แทนรายการ "อนุรักษ์ลูกทุ่งไทย"

ส่วนสถานีวิทยุกระจายเสียงตำรวจตระเวนชายแดน เอฟ.เอ็ม. 97.75 เมกกะเฮิร์ต มีรายการข่าวที่ได้รับความนิยมมากในจังหวัดกาญจนบุรี คือ รายการ "หนุ่มน้อยฝอยข่าว" มีทุกวันจันทร์-เสาร์ เวลา 05.00-06.00 น. และรายการ "ลุงพรจัดสารพัดข่าว" มีทุกวันจันทร์-เสาร์ เวลา 11.00-12.00 น. จัดโดยผู้จัดคนเดียวกันคือ นายสมบัติ บุรณนัฏ หรือ ชาวจังหวัดกาญจนบุรีรู้จักกันดีในนามว่า "ลุงพร" ทั้งสองรายการจะเป็นรายการ "วิจารณ์ข่าว" โดยเน้นข่าวอาชญากรรม ข่าวท้องถิ่น ข่าวชาวบ้าน ปตท.เห็นว่าลุงพรเป็นนักจัดรายการที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวจังหวัดกาญจนบุรีและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปจึงขอความร่วมมือจากผู้จัดรายการ ซึ่งผู้จัดรายการได้ปรึกษากับทางกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วก็ได้รับการอนุญาตให้มีการพูดถึงข่าวการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติของ ปตท.ได้นอกเหนือจากการพูดเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับท่อส่งก๊าซธรรมชาติในรายการที่มีทั้งสองรายการแล้วลุงพรยังได้รับมอบหมายจากนายดิเรก อุทัยผล ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีในขณะนั้น ในฐานะประธานอนุกรรมการติดตามและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ให้ออกพบปะประชาชนเพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานความเข้าใจระหว่างชาวบ้านกับ ปตท. โดยจัดฉายภาพยนตร์ในชุมชนที่มีท่อก๊าซพาดผ่าน ทั้งนี้ลุงพรจะเป็นผู้ทำหน้าที่นำเรื่องราวความเดือดร้อนของประชาชนจากการวางท่อส่งก๊าซนำมาให้ ปตท.พิจารณาหาทางแก้ไข โดย ปตท.ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานเดือนละ 10,000 บาทและพาหนะในการเดินทาง

นอกจากนี้ ปตท.ได้ผลิตสารคดีความรู้ขนาดสั้นเกี่ยวกับท่อส่งก๊าซธรรมชาติโดยมีหลายฝ่ายช่วยกันเขียนบท เช่น สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 8 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่างๆ ปตท.เป็นผู้นำมาให้ทั้งสิ้น เพื่อนำไปออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเกือบทุกสถานีในจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี สถานีวิทยุกระจายเสียงตำรวจตระเวนชายแดน และสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดทหารบก ซึ่ง ปตท. ได้รับความร่วมมือจากทุกสถานีเป็นอย่างดี

3.สื่ออื่นๆ

ในการทำประชาสัมพันธ์โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า นอกเหนือจากความพยายามในการเข้าไปใช้สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและท้องถิ่นซึ่งถือเป็นการทำประชาสัมพันธ์ในด้านกว้างเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในด้านบวกของโครงการท่อส่งก๊าซแก่สาธารณชนทั่วไปแล้ว ปตท.ยังใช้หลักการประชาสัมพันธ์ในการเข้าถึงตัว (Direct Approach) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการท่อส่งก๊าซ เช่น ประชาชนในแนวท่อก๊าซ ข้าราชการในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้นำความคิดในท้องถิ่น ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่าย (Connection Groups) จะได้ทราบความเคลื่อนไหวของแต่ละกลุ่มรวมทั้งเป็นการตัดกระแสไม่ให้ฝ่ายคัดค้านการก่อสร้างท่อส่งก๊าซไปต่อความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้นำทางความคิด หรือกลุ่มการเมืองภายในจังหวัดและจังหวัดข้างเคียง หลักการก็คือพยายามตัดการสร้างเครือข่ายของฝ่ายคัดค้านทุกทาง โดยไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเหมือนกับกรณีการคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน ทั้งนี้ ปตท.ได้มีบริษัทที่ปรึกษาประเมินสถานการณ์ให้ทุกวันเพื่อพยายามเข้าถึงกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวก่อนที่ฝ่ายคัดค้านจะเข้าไปติดต่อด้วย

การดำเนินการประชาสัมพันธ์แบบเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ปตท. ได้ใช้วิธีการจัดประชุมกลุ่มต่างๆ และบรรยายสรุปโครงการการก่อสร้างท่อส่งก๊าซ โดยนายส่งเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ ปตท. ประกอบกับการแจกเอกสาร แผ่นพับ จดหมายข่าว และจัดนิทรรศการในบริเวณจัดประชุม โดยจัดการประชุมลักษณะเช่นนี้ต่อหน่วยงานราชการและเอกชน รวมทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางความคิดทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มเกษตรกร หอการค้าจังหวัดกาญจนบุรี สภาอุตสาหกรรม สโมสรโรตารี่ เป็นต้น ปตท.ได้ดำเนินการทั้งสิ้น 51 ครั้ง รวมทั้งเข้าไปจัดนิทรรศการและให้ความรู้เกี่ยวกับท่อส่งก๊าซธรรมชาติให้กับเด็กและเยาวชนตามโรงเรียนต่างๆที่อยู่ในแนวท่อก๊าซเกือบทุกโรงเรียนทั้งในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี 31 แห่งและทำประชาสัมพันธ์ต่อสื่อมวลชนด้วยการจัดสัมมนา ชี้แจงโครงการและนำสื่อมวลชนเยี่ยมชมพื้นที่การก่อสร้างทั้งสิ้น 24 ครั้ง นำผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเยี่ยมชมพื้นที่การก่อสร้างทั้งสิ้น 17 ครั้ง

รูปภาพที่ 5.3 แผ่นพับแผ่นปลิวของ ปตท.

รูปภาพที่ 5.4 การทำประชาสัมพันธ์สัญจรตามโรงเรียนต่างๆ

นอกจากนี้ ปตท.ยังได้ร่วมมือกับสมาคมนักวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย โดยมีลุงพร นักจัดรายการวิทยุซึ่งชาวจังหวัดกาญจนบุรีรู้จักกันเป็นอย่างดีเป็นผู้นำทีมจัดฉายภาพยนตร์โดยตระเวนไปในย่านชุมชนที่แนวท่อก๊าซผ่านในช่วงเย็นถึงค่ำหลังจากที่ชาวบ้านทำไร่ไถนากันเสร็จเรียบร้อยแล้วมาร่วมชุมนุมกันโดยใช้ภาพยนตร์และการแสดงบนเวทีเป็นจุดดึงดูดความสนใจของชาวบ้านให้มารวมตัวกัน และลุงพรได้ตั้งโต๊ะรับเรื่องราวความเดือดร้อนที่ได้รับจากการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติ หลังจากนั้นจะนำไปปรึกษาหารือกับ ปตท.เพื่อให้นำกรณีร้องเรียนต่างๆ ที่ลุงพรได้รับนำไปพิจารณา ซึ่งการจัดฉายภาพยนตร์และรับเรื่องราวร้องทุกข์ในย่านชุมชนที่มีท่อส่งก๊าซผ่านดำเนินการทั้งสิ้น 20 ครั้ง เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ ปตท.ได้รับทราบข้อมูลในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากการทำการประชาสัมพันธ์แบบเข้าถึงตัวแล้ว ปตท. ยังได้จัดทำ "จดหมายข่าว" เดือนละ 2 ฉบับโดยเนื้อหาใน "จดหมายข่าว" ในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นการตัดข่าวจากหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ ที่เขียนสนับสนุนการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติแล้วนำมาจัดเรียงหน้าให้มี

ลักษณะคล้ายกับหนังสือพิมพ์ บ้างก็เป็นการรวบรวมภาพการสนับสนุนการก่อสร้างท่อส่งก๊าซ โดยใช้ชื่อว่า "สื่อสารสัมพันธ์ชาวบ้าน" และเมื่อออกมาได้ 3-4 ฉบับได้เปลี่ยนเป็น "จดหมายข่าวจาก ปตท." มีบทความต่างๆ คือ ความเคลื่อนไหว สารจาก ปตท. ไขข้อข้องใจ หน้าต่างความคิด การ์ตูน "ประโยชน์ของก๊าซธรรมชาติ" โดย ชัย ราชวัตร และเยี่ยมเยือน แจกจ่ายไปยังสถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานราชการในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี

รูปภาพที่ 5.5 จดหมายข่าวของปตท.

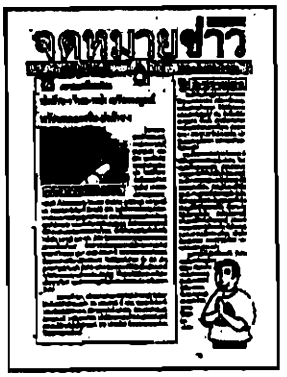

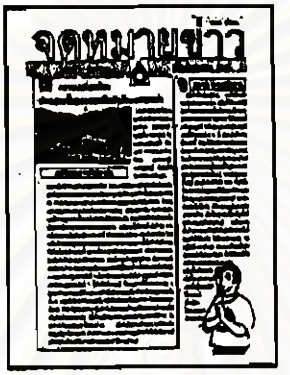

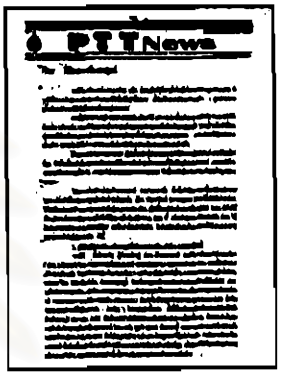

ในช่วงที่จังหวัดกาญจนบุรีประสบภัยน้ำท่วม ปตท.จะให้ความช่วยเหลือหลายอย่างโดยเฉพาะในจุดที่ท่อก๊าซผ่าน เช่น

- การมอบถุงยังชีพ เรือท้องแบน เรือเอนกประสงค์ ให้กับจังหวัดกาญจนบุรี
- ซ่อมแซมสะพานบริเวณหัวยปากคอก อ.ทองผาภูมิ ที่ถูกน้ำพัดขาด โดยใช้ท่อก๊าซจากท่อเส้นเดิมในจังหวัดระยอง
- จัดหาไฟสปอตไลท์เพื่อติดเรือท้องแบนสำหรับช่วยเหลือราษฎร อ.ด่านมะขามเตี้ยที่ประสบอุทกภัย
- บริจาคผ้าห่ม/เครื่องกันหนาวให้โรงเรียนตามแนวท่อ

ส่วนในช่วงเวลาปกติ ปตท.จะจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้านตามแนวท่อโดยให้การรักษาและแจกจ่ายยาโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ

กิจกรรมต่างๆของ ปตท.ส่วนเป็นเป็นกิจกรรมที่พยายามสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดกาญจนบุรีทั้งที่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติ เพื่อให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นยอมรับโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและมองโครงการนี้ในทางบวก รวมทั้ง

พยายามถ่ายโอนวาทกรรมต่างๆ ที่ ปตท.ได้สร้างขึ้นในหลายๆประเด็นให้กับกลุ่มเหล่านี้ด้วย เช่น เรื่องความปลอดภัยของก๊าซ เรื่องความมั่นคงทางด้านพลังงาน การสูญเสียพื้นที่ป่าเพียงเล็กน้อย ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมเป็นไปในลักษณะชั่วคราว เป็นต้น และวาทกรรมเหล่านี้เป็นคำพูดที่ออกมาจากบุคคลสำคัญระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่นย่อมทำให้วาทกรรมที่ได้รับการสร้างขึ้นมาเหล่านั้นมีน้ำหนักในแง่ของความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ 5.6 กิจกรรมการช่วยเหลือราษฎรของ ปตท.

หน่วยแพทย์เคลื่อนที่

ซ่อมแซมสะพานที่ถูกน้ำท่วม

5.5 <u>อุปสรรคและปัญหาในการใช้สื่อของ ปตท.</u>

- อุปสรรคภายในองค์กร

1. การทำความเข้าใจกับผู้บริหารของ ปตท. ถึงลักษณะและวิธีการทำประชาสัมพันธ์ในช่วงที่เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากในระยะแรกผู้บริหารของ ปตท.ไม่สนใจการคัดค้านเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยและจะยุติในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องพยายามทำความเข้าใจกับผู้บริหารเพื่อขอความสนับสนุนทั้งในเรื่องงบประมาณ การแสดงท่าทีในเรื่องท่อส่งก๊าซธรรมชาติต่อสาธารณชน
2. การทำความเข้าใจในเรื่องความคิดในการแก้ไขปัญหาที่ไปในทิศทางเดียวกันของทีมที่ปรึกษาฝ่ายประชาสัมพันธ์ ทีมการก่อสร้าง รวมทั้งทีมของฝ่ายประชาสัมพันธ์เอง

- อุปสรรคภายนอกองค์กร

1. การมีรัฐธรรมนูญใหม่ซึ่งให้สิทธิกับประชาชนในการตรวจสอบการทำงานของรัฐ ให้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางราชการหรือการมีส่วนร่วมในการดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้มีผลอย่างมากต่อการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ซึ่งโครงการก่อสร้างท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาได้เกิดขึ้นในระยะเวลาที่คาบเกี่ยวกัน คือ รัฐบาลอนุมัติให้ก่อสร้างในวันที่ 24 มีนาคม 2540 ในขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ประกาศใช้วันที่ 11 ตุลาคม 2540 ได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากกับ ปตท. เนื่องจากประชาชนพยายามเรียกร้องขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดว่าการใช้สิทธิต่างๆมีขอบเขตมากน้อยเพียงใดเพราะในรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้เป็นกรอบกว้างๆ เท่านั้น จึงก่อให้เกิดความสับสนทั้งในส่วนของ ปตท. และหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐเนื่องจากยังไม่คุ้นเคยกับการเรียกร้องสิทธิต่างๆของประชาชนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2. ความขัดแย้งกันเองของสื่อท้องถิ่นทำให้ ปตท. ติดต่อประสานงานด้วยเป็นไปอย่างยากลำบาก
3. การเข้าไปในใช้สื่อในท้องถิ่นโดยวิธีการซื้อพื้นที่โฆษณาหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ หรือให้ประโยชน์บางสิ่งบางอย่างเป็นค่าตอบแทน ทำให้สื่อท้องถิ่นจำนวนมากเรียกร้องสิ่งต่างๆ ไม่สิ้นสุด แม้จะได้รับการสนับสนุนจากสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างดีแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องทำหน้าที่ "เอาใจ" สื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย